



BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

BEKNOPT VERSLAG

COMPTE RENDU ANALYTIQUE

COMMISSIE VOOR DE INFRASTRUCTUUR, HET
VERKEER EN DE OVERHEIDSBEDRIJVEN

COMMISSION DE L'INFRASTRUCTURE, DES
COMMUNICATIONS ET DES ENTREPRISES
PUBLIQUES

Dinsdag

10-11-2015

Voormiddag

Mardi

10-11-2015

Matin

N-VA	Nieuw-Vlaamse Alliantie
PS	Parti Socialiste
MR	Mouvement réformateur
CD&V	Christen-Democratisch en Vlaams
Open Vld	Open Vlaamse Liberalen en Democraten
sp.a	socialistische partij anders
Ecolo-Groen	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
cdH	centre démocrate Humaniste
VB	Vlaams Belang
FDF	Fédéralistes démocrates francophones
PTB-GO!	Parti du Travail de Belgique – Gauche d'Ouverture!
PP	Parti Populaire

Afkortingen bij de nummering van de publicaties :		Abréviations dans la numérotation des publications :	
DOC 54 0000/000	Parlementair stuk van de 54 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer	DOC 54 0000/000	Document parlementaire de la 54 ^e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif
QRVA	Schriftelijke Vragen en Antwoorden	QRVA	Questions et Réponses écrites
CRIV	Voorlopige versie van het Integraal Verslag (groene kaft)	CRIV	Version provisoire du Compte Rendu Intégral (couverture verte)
CRABV	Beknopt Verslag (witte kaft)	CRABV	Compte Rendu Analytique (couverture blanche)
CRIV	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaalde beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)	CRIV	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral définitif et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)
	(witte kaft)		(couverture blanche)
PLEN	Plenum	PLEN	Séance plénière
COM	Commissievergadering	COM	Réunion de commission
MOT	Moties tot besluit van interpellaties (op beigegekleurig papier)	MOT	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)

<p>Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers</p> <p>Bestellingen :</p> <p>Natieplein 2</p> <p>1008 Brussel</p> <p>Tel. : 02/ 549 81 60</p> <p>Fax : 02/549 82 74</p> <p>www.dekamer.be</p> <p>e-mail : publicaties@dekamer.be</p>	<p>Publications officielles éditées par la Chambre des représentants</p> <p>Commandes :</p> <p>Place de la Nation 2</p> <p>1008 Bruxelles</p> <p>Tél. : 02/ 549 81 60</p> <p>Fax : 02/549 82 74</p> <p>www.lachambre.be</p> <p>e-mail : publications@lachambre.be</p>
---	---

INHOUD

Hoorzitting met de heer Laurent Ledoux, voorzitter van het directiecomité van de FOD Mobiliteit en Vervoer, aangaande het contract met het advocatenkantoor Clifford Chance 1

Sprekers: **Laurent Ledoux**, voorzitter van het directiecomité van de FOD Mobiliteit en Vervoer, **Wouter Raskin**, **Inez De Coninck**, **Karine Lalieux**, **Gilles Foret**, **Jean-Jacques Flahaux**, **Jef Van den Bergh**, **Nele Lijnen**, **David Geerts**, **Benoit Hellings**, **Kristof Calvo**, **Jean-Marc Nollet**, voorzitter van de Ecolo-Groen-fractie, **Vanessa Matz**, **Georges Dallemagne**, **Olivier Maingain**, **Marco Van Hees**, **Denis Ducarme**, voorzitter van de MR-fractie, **Richard Miller**

SOMMAIRE

Audition de M. Laurent Ledoux, président du comité de direction du SPF Mobilité et Transports, concernant le contrat avec le bureau d'avocats Clifford Chance 1

Orateurs: **Laurent Ledoux**, président du comité de direction du SPF MObilité et Transports, **Wouter Raskin**, **Inez De Coninck**, **Karine Lalieux**, **Gilles Foret**, **Jean-Jacques Flahaux**, **Jef Van den Bergh**, **Nele Lijnen**, **David Geerts**, **Benoit Hellings**, **Kristof Calvo**, **Jean-Marc Nollet**, président du groupe Ecolo-Groen, **Vanessa Matz**, **Georges Dallemagne**, **Olivier Maingain**, **Marco Van Hees**, **Denis Ducarme**, président du groupe MR, **Richard Miller**

COMMISSIE VOOR DE
INFRASTRUCTUUR, HET
VERKEER EN DE
OVERHEIDSBEDRIJVEN

van

DINSDAG 10 NOVEMBER 2015

Voormiddag

COMMISSION DE
L'INFRASTRUCTURE, DES
COMMUNICATIONS ET DES
ENTREPRISES PUBLIQUES

du

MARDI 10 NOVEMBRE 2015

Matin

De openbare vergadering wordt geopend om 10.20 uur en voorgezeten door mevrouw Karine Lalieux.

01 Hoorzitting met de heer Laurent Ledoux, voorzitter van het directiecomité van de FOD Mobiliteit en Vervoer, aangaande het contract met het advocatenkantoor Clifford Chance

De **voorzitter**: Minister Galant heeft gisteren bepaalde documenten ingediend, en ook een lijst van documenten die zij niet heeft willen bezorgen omwille van de vertrouwelijkheid.

De heer Ledoux heeft vanmorgen een groot aantal documenten bezorgd; deze zullen worden rondgedeeld.

01.01 Laurent Ledoux (*Frans*): Mevrouw de voorzitter, dames en heren volksvertegenwoordigers, ik ben hier in mijn hoedanigheid van voorzitter van de FOD Mobiliteit.

(*Nederlands*) Ik heb net de belangrijkste relevante documenten doorgestuurd naar het commissiesecretariaat.

(*Frans*) Daarmee krijgt u een overzicht van de evolutie van het dossier sinds het begin.

Ik kan enkel uitgaan van de informatie waarover de administratie beschikt.

(*Nederlands*) Gelieve mij te verontschuldigen voor de mechanische manier waarop de hierna volgende chronologie is opgesteld.

La réunion publique est ouverte à 10 h 20 par Mme Karine Lalieux, présidente.

01 Audition de M. Laurent Ledoux, président du comité de direction du SPF Mobilité et Transports, concernant le contrat avec le bureau d'avocats Clifford Chance

La **présidente**: Des documents ont été déposés hier par la ministre Galant, ainsi que la liste de ceux qu'elle n'a pas voulu remettre pour des raisons de confidentialité.

M. Ledoux a fait parvenir ce matin un nombre considérable de documents qui seront distribués.

01.01 Laurent Ledoux (*en français*): Madame la présidente, Mesdames et Messieurs les députés, je me présente devant vous en ma qualité de président du SPF Mobilité.

(*En néerlandais*) Je viens de transmettre au secrétariat de la commission les documents les plus importants relatifs à ce dossier.

(*En français*) Ces documents retracent la genèse et l'évolution du dossier.

Je m'appuie uniquement sur les informations dont dispose l'administration.

(*En néerlandais*) Je vous prie d'excuser le style "mécanique" dans lequel la chronologie qui va suivre a été rédigée.

(Frans) Ik geef eerst een chronologisch overzicht om duidelijk te maken hoe een en ander in zijn werk is gegaan.

Op vraag van de kabinetschef van de minister neem ik op 23 oktober 2014 contact op met mr. Remy van Clifford Chance om een vergadering te beleggen over het dossier in verband met de staatssteun aan luchtvaartmaatschappijen. Nadat Clifford me heeft laten weten dat het beschikbaar is, breng ik het kabinet daarvan op de hoogte en (op verzoek van mevrouw Offergeld) laat ik weten dat er geen belangenconflict bestaat.

(Nederlands) In de dagen daarna vroeg het kabinet-Galant mij naar de procedure voor externe prestaties op het vlak van juridische diensten.

(Frans) Steunend op een nota van de juridische dienst antwoord ik op 29 oktober dat een procedure met drie offertes niet nodig is, gelet op het geringe bedrag, de hoogdringendheid en het vertrouwelijke karakter van het dossier. Diezelfde dag stuur ik de lijst van advocaten op wie de FOD gewoonlijk een beroep doet door.

Op 1 november bezorg ik het kabinet een synthesenota van de juridische dienst van de FOD, die concludeert dat de keuze van een advocatenkantoor niet volledig vrij is en aanraadt een onderhandelingsprocedure te volgen, overeenkomstig de wet. Op 3 november stuur ik een medewerker van het kabinet een lijst van dossiers die momenteel in behandeling zijn bij het advocatenkantoor Stibbe.

(Nederlands) Het gaat om het doorsturen van een mail op 26 oktober 2014 door Stibbe, naar de kabinetschef van de minister, mevrouw Offergeld.

(Frans) Op 3 november is het duidelijk voor het kabinet dat er een mededingingsprocedure moet worden opgezet. Het kabinet bezorgt me een ontwerpbestek met drie kantoren, waaronder Clifford. De opdracht bestaat erin om vóór 3 december te antwoorden op de vragen die door de Europese Commissie werden gesteld in verband met het dossier inzake overheidssteun aan luchtvaartmaatschappijen en om bijstand te verlenen voor de strategische reflectie over staatssteun. De criteria zijn uiteengezet in de mail die u werd bezorgd.

In antwoord op de mail laat ik het kabinet weten welke regels er gelden voor de offerteaanvraag: de inspectie van financiën moet haar akkoord geven

(En français) La chronologie est indispensable pour comprendre l'évolution des événements.

Le 23 octobre 2014, à la demande de la chef de cabinet de la ministre, je contacte M^e Remy, de Clifford Chance, pour convenir d'une réunion dans le dossier "Aides aux compagnies aériennes". Clifford m'ayant confirmé être disponible, j'en informe le cabinet et rapporte l'absence de conflit d'intérêts dans leur chef (en réponse à une demande de Mme Offergeld).

(En néerlandais) Pendant les jours qui ont suivi, le cabinet de Mme Galant m'a interrogé sur la procédure à suivre pour des prestations externes dans le domaine des services juridiques.

(En français) Le 29 octobre, sur la base d'une note du service juridique, je réponds que, pour un montant faible, vu l'urgence et la confidentialité du dossier, nous ne devons pas passer par une procédure à trois offres. Je transmets le même jour la liste des avocats auxquels le SPF fait appel d'habitude.

Le 1^{er} novembre, je transfère au cabinet une synthèse du service juridique du SPF, qui conclut que le choix d'un cabinet d'avocats n'est pas entièrement libre, et préconise une procédure négociée, conformément à la loi. Le 3 novembre, je transmets à un membre du cabinet la liste des dossiers en cours avec la société d'avocats Stibbe.

(En néerlandais) Il s'agit de l'envoi d'un mail de Stibbe du 26 octobre 2014 à Mme Offergeld, la chef de cabinet de la ministre.

(En français) Le même 3 novembre, le cabinet a compris qu'il fallait une mise en concurrence. Il me transmet un projet de cahier des charges prévoyant trois sociétés dont Clifford. La mission proposée consiste à répondre avant le 3 décembre aux questions de la Commission européenne dans le cadre du dossier "Aides aux compagnies aériennes" et à nous assister dans une réflexion stratégique en matière d'aides d'État. Les critères préconisés sont détaillés dans le mail qui vous a été remis.

En réponse au mail, je précise au cabinet les modalités pour l'appel d'offres: accord de l'Inspection des finances si la valeur du marché est

wanneer de waarde van de opdracht 31.000 euro overstijgt en voor een opdracht van meer dan 85.000 euro is het akkoord van de minister van Begroting vereist; er moet een redelijke termijn in acht worden genomen om de advocatenkantoren in de gelegenheid te stellen om te antwoorden. Op het einde van de rit moet ook de dienst voor Controle van de Vastleggingen zijn fiat geven. Dezelfde dag nog rijzen er op het kabinet vragen omtrent het prijskaartje dat aan die opdracht hangt.

(Nederlands) Nog dezelfde dag had ik meermaals contact met het kabinet over de inhoud van het bestek.

(Frans) Het kabinet geeft aan dat het de bedoeling is dat Stibbe de Staat blijft vertegenwoordigen voor de rechtbank van koophandel, en dat 'de kaarten opnieuw worden geschud' wat het antwoord aan Europa en de strategische reflectie betreft. Later verduidelijkt het kabinet dat Stibbe de rechtsvorderingen zal opvolgen en het antwoord aan de Europese Commissie zal formuleren, terwijl Clifford de reflectie over het regeringsbeleid ten aanzien van de luchthavensector voor zijn rekening zal nemen. Op dat ogenblik is er geen sprake meer van een lastenboek of aanbestedingsprocedure. Het kabinet bevestigt dat het die beslissingen aan de betrokkenen zal meedelen.

(Nederlands) Op 4 november om 14.48 uur gaf het kabinet aan Clifford Chance uitleg over de wijze waarop de werkverdeling werd bepaald, gaf daarbij aan dat het een deel van de opdracht aan hen wenste toe te vertrouwen en informeerde naar hun honoraria.

(Frans) Ik heb het kabinet meer toelichtingen verstrekt over het gemiddeld uurtarief dat door Stibbe wordt aangerekend, namelijk tussen 115 en 365 euro.

(Nederlands) Op woensdag 5 november om 10.24 uur bezorgde Clifford Chance aan het kabinet de verschillende formules voor de uurvergoedingen.

(Frans) Clifford rekent – na aftrek van een korting van 30 procent – 225 euro per uur aan voor de voorgestelde junior advocaat, 350 euro voor een advocaat, 400 euro voor een andere, 425 voor de voorgestelde partner, 600 voor de consulent. Clifford heeft ook een alternatief aanbod: een zogenaamde *blended rate*, een forfaitair uurtarief van 385 euro excl. btw, ongeacht de advocaat die de opdracht effectief vervult. Het kabinet van de minister vraagt de administratie welke formule haar voorkeur wegdraagt, en zegt dat het Stibbe zal

supérieure à 31 000 euros ou du ministre du Budget au-delà de 85 000 euros; délai raisonnable pour permettre aux sociétés d'avocats de répondre. En fin de parcours, il faudra l'accord du contrôleur des engagements. Le même jour, le cabinet de la ministre s'interroge sur le montant du marché.

(En néerlandais) Toujours le même jour, le cabinet et moi avons eu de nombreux échanges concernant le contenu du cahier des charges.

(En français) Le cabinet indique que l'idée est de maintenir Stibbe en charge de la représentation de l'État devant le tribunal de commerce et de "rebattre les cartes" pour la réponse à l'Europe et la réflexion stratégique. Le cabinet précise plus tard que Stibbe assurera le suivi des recours en justice et rédigera la réponse à la Commission européenne alors que Clifford assurera la réflexion sur la stratégie du gouvernement envers le secteur aéroportuaire. À ce moment-là, il n'est plus question de cahier des charges ou de procédure de marché. Le cabinet assure qu'il communiquera ces décisions aux intéressés.

(En néerlandais) Le 4 novembre, à 14 h 48, le cabinet a fourni à Clifford Chance des explications concernant la répartition du travail, a ajouté vouloir lui confier une partie de la mission et s'est enquis de ses honoraires.

(En français) J'ai communiqué au cabinet des précisions sur le tarif horaire moyen pratiqué par Stibbe: entre 115 et 365 euros.

(En néerlandais) Le mercredi 5 novembre à 10 h 24, Clifford Chance a communiqué au cabinet les diverses formules pour le calcul des indemnités horaires.

(En français) Les tarifs horaires de Clifford, après un rabais de 30 %, sont de 225 euros pour l'avocat junior proposé, de 350 euros pour un avocat, 400 pour un autre, 425 pour le partenaire proposé, 600 pour l'avocat conseil. Clifford fait une proposition alternative: un *blended rate*, un taux horaire forfaitaire de 385 euros hors TVA, quel que soit l'avocat qui preste. Le cabinet demande à l'administration quelle formule aurait sa préférence. Il précise qu'il informera Stibbe de ses dispositions.

informereren over de gekozen werkwijze.

De dag voordien had ik de minister er nog op gewezen dat een ander advocatenkantoor veel lagere erelonen aanrekent.

(Nederlands) Wij stelden het kabinet voor om voor het laagste tarief te kiezen.

(Frans) Op 5 november laat het kabinet aan Clifford en de FOD weten dat het heeft gekozen voor de fomule *blended rate*. Het kabinet stelt ook voor op 13 november 2014 met Clifford en Stibbe om de tafel te gaan zitten.

Op 7 november deelt het kabinet van de minister mij mee dat het voor de in de mail beschreven opdrachten zou willen samenwerken met Clifford. Het kabinet aanvaardt het voorstel van Clifford om te werken op basis van een bepaalde formule, *blended rate* genaamd, die van toepassing zal zijn voor alle advocaten van het kantoor die meewerken. Het betreft een forfait van 385 euro per uur, exclusief btw. Het kabinet vraagt mij het nodige te doen met het oog op de officiële mandatering van Clifford.

(Nederlands) Om 19.01 uur stuurde ik de instructie van het kabinet door naar de juridische dienst van de FOD en verzocht ik het nodige te doen en mij te contacteren indien men meer toelichtingen nodig zou hebben.

(Frans) Op 8 november komen de verantwoordelijke van de juridische dienst en ik tot het besluit dat aan het voornoemde verzoek van het kabinet geen gevolg kan worden gegeven, omdat er geen overheidsopdracht werd uitgeschreven en er niet werd voldaan aan de wettelijke formaliteiten die een en ander moeten voorafgaan. Wij laten dat ook mondeling aan het kabinet weten.

(Nederlands) Op 13 november vond de eerste vergadering op het kabinet plaats in aanwezigheid van Clifford, Stibbe en de FOD.

(Frans) Op die vergadering wordt aan Stibbe en de FOD gevraagd Clifford een aantal documenten te bezorgen. In de daaropvolgende acht maanden ontvangt de administratie geen informatie over de prestaties van Clifford.

(Nederlands) Al vanaf 6 februari 2015 maakte het diensthoofd van de juridische dienst van de FOD zich bovendien zorgen over de mogelijke kosten verbonden aan de diensten van Clifford. Hij sprak hierover met de begrotingsverantwoordelijke van de FOD.

La veille, j'avais informé la ministre des honoraires bien moins élevés d'un autre cabinet réputé.

(En néerlandais) Nous avons proposé au cabinet d'opter pour le plus bas tarif.

(En français) Le 5 novembre, le cabinet communique à Clifford et au SPF qu'il a retenu la formule du *blended rate*. Il propose une réunion avec Clifford et Stibbe le 13 novembre 2014.

Le 7 novembre, le cabinet de la ministre me signifie qu'il souhaite travailler avec Clifford pour les missions décrites dans ce mail. Le cabinet accepte la proposition de Clifford de travailler sur la base d'une formule de type *blended rate*, qui s'applique à tous les avocats de l'équipe comme un forfait horaire de 385 euros HTVA. Il me demande de faire le nécessaire en vue de leur mandatement officiel.

(En néerlandais) À 19 h 01, j'ai transmis l'instruction du cabinet au service juridique du SPF à qui j'ai demandé de faire les démarches nécessaires et de me contacter s'il souhaitait obtenir de plus amples renseignements.

(En français) Le 8 novembre, vu l'absence de marché et de démarches légales préalables, le responsable du service juridique et moi-même estimons que la demande précitée ne pouvait être suivie d'effet. Nous le faisons savoir verbalement au cabinet.

(En néerlandais) Le 13 novembre, la première réunion au cabinet a eu lieu en présence de Clifford, de Stibbe et du SPF.

(En français) À cette réunion, il est demandé à Stibbe et au SPF d'envoyer des documents à Clifford. Durant les huit mois suivants, l'administration n'aura aucune vue sur les prestations de Clifford.

(En néerlandais) Dès le 6 février 2015, le responsable du département juridique du SPF s'est par surcroît inquiété des coûts éventuels liés aux services de Clifford. Il s'en est ouvert au responsable du budget du SPF.

(Frans) Wij laten aan de minister weten dat een dergelijke situatie de dienst verhindert een begrotingsprognose op te stellen. In juli 2015 weten wij nog altijd niet of de facturen van Clifford ten laste zullen komen van het budget van de administratie dan wel van dat van het kabinet. Op 3 juli verzoek ik het kabinet opnieuw om informatie, maar er komt geen antwoord.

(Nederlands) Dit ontbreken van informatie veroorzaakte problemen met betrekking tot de monitoring van onze begroting. Dat wordt ook gestaafd door het interne mailverkeer van 13 juli 2015.

(Frans) Op 24 september bezorgt het kabinet een raming van het bedrag van de erelonen. Wij stellen dan vast dat de ontwerpfacturen op 27 maart, zes maanden eerder dus, aan het kabinet werden overgezonden. Clifford raamde de kosten voor de erelonen op 591.085 euro, btw inbegrepen. Toen kregen wij eindelijk zicht op de inhoud van de opdracht waarmee Clifford was belast en op de omvang van de impact daarvan op het budget.

Mijn diensten konden op die basis dan een aanvraag indienen voor het vastleggen van kredieten voor een bedrag van 400.000 euro, zodat de uitgaven voor de door Clifford geleverde prestaties in 2015 kunnen worden gedekt.

(Nederlands) De door de minister ondertekende aanvraag tot vastlegging zal, zoals door de Rijkscomptabiliteit wordt gestipuleerd, ook ter goedkeuring aan de Inspectie van financiën worden voorgelegd.

(Frans) Op 16 oktober zenden mijn diensten vijf definitieve factoren over aan het kabinet van de minister, die identiek zijn aan de voorlopige versies in bijlage bij de mail van 27 maart 2015. Die facturen vertegenwoordigen een totaalbedrag van 147.000 euro, btw incl., voor de periode van 29 oktober 2014 tot 18 maart 2015.

Op 30 oktober vraag ik het kabinet nogmaals hoe het staat met de eventuele betaling van die facturen. Op 1 november verneem ik in de pers dat de minister beslist heeft het contract met Clifford te schorsen.

(Nederlands) Ik wil de commissie duidelijk maken dat naast het dossier dat hier vandaag werd toegelicht, mijn administratie geen weet heeft van enig contract.

(En français) Nous avertissons la ministre qu'une telle situation empêche le service de procéder à la moindre prévision budgétaire. En juillet 2015, nous ignorons toujours si nous devons honorer quelque facture que ce soit au départ des budgets de l'administration ou si les factures de Clifford seront prises en charge sur les articles budgétaires réservés au cabinet. Le 3 juillet, j'envoie une nouvelle demande d'information qui reste sans réponse.

(En néerlandais) Cette absence d'information a engendré des problèmes par rapport au monitoring de notre budget. Ce fait est également corroboré par l'échange de courriels internes du 13 juillet 2015.

(En français) Le 24 septembre, le cabinet de la ministre nous transmet une estimation des honoraires encourus. Nous découvrons que les projets de facture ont été transmis au cabinet le 27 mars, six mois auparavant. L'estimation de Clifford porte sur des honoraires de 591 085 euros, TVA comprise. Nous apprenons alors l'objet des missions confiées à Clifford et l'ampleur de leur incidence budgétaire.

Sur cette base, mes services peuvent introduire une demande d'engagement de crédit professionnel de 400 000 euros pour couvrir les dépenses de Clifford à honorer en 2015.

(En néerlandais) Conformément à la comptabilité de l'État, la demande d'engagement signée par la ministre est également soumise pour approbation à l'Inspection des finances.

(En français) Le 16 octobre, mes services transmettent au cabinet de la ministre cinq factures définitives, identiques aux brouillons joints au mail du 27 mars 2015. Ces factures portent sur un montant total de 147 000 euros TVAC pour la période du 29 octobre 2014 au 18 mars 2015.

Le 30 octobre, j'ai ré-interrogé le cabinet sur l'éventuel paiement de ces factures. Le 1^{er} novembre, j'ai appris par voie de presse que la ministre avait décidé de suspendre le contrat avec Clifford.

(En néerlandais) Je voudrais préciser à la commission qu'à l'exception du dossier explicité aujourd'hui, mon administration n'a connaissance d'aucun contrat.

(Frans) Ik erken dat er op 29 oktober 2014 een beoordelingsfout werd gemaakt, maar die werd al op 3 november rechtgezet met een mail aan het kabinet waarin de gunningsprocedure voor overheidsopdrachten werd toegelicht.

Vervolgens is het echter het kabinet van de minister dat de administratie vraagt Clifford met de opdracht te belasten. De administratie beschikt weliswaar over een adviserende functie, maar ze moet de instructies van haar toezichthoudende minister volgen.

Uit het rapport van de Inspectie van financiën blijkt dat deze het dossier niet heeft bestudeerd uit het oogpunt van de bijzondere wetgeving die van toepassing is op de speciale sectoren.

Na de publicatie van het rapport van de Inspectie van financiën, en als aanvulling op de maatregelen die in het begin van de legislatuur genomen werden met betrekking tot de dubbele handtekening en het maandelijks overzicht van de overheidsopdrachten van de FOD, heb ik beslist dat alle opdrachten voortaan aan de Inspectie van financiën zouden worden voorgelegd. Ik zal ook het college van voorzitters van de federale en programmatorische overheidsdiensten vragen de praktijken van de federale departementen te benchmarken, teneinde een waterdichte procedure uit te werken.

De procedurele dwalingen en ongelukkige interpretaties van de diensten zijn wat ze zijn, maar het zou niet eerlijk zijn dat het werk van 1.100 ambtenaren van de FOD Mobiliteit en Vervoer daartegen zou worden afgemeten. Ik ben elke dag weer trots op mijn ambtenaren, die zich dag na dag inzetten ten dienste van de gebruikers.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Ledoux voor zijn uiteenzetting. De medewerkers van de FOD Mobiliteit en Vervoer dienen elke dag trouw de Staat, en in deze voor hen niet zo prettige tijden moet dat toch ook benadrukt worden.

Voorzitter: mevrouw Sabien Lahaye-Battheu.

01.02 **Wouter Raskin** (N-VA): Ik kan me voorstellen dat de vraag of de markt al dan niet voorafgaandelijk bevroegd moest worden bij het gunnen van een drietal opdrachten door het kabinet-Galant, voor juridische interpretatie vatbaar is. Ik concludeer echter uit het document van de Inspectie van financiën dat de door het kabinet gevolgde handelswijze eigenlijk geen primeur is. Ik kan me dan ook niet van de indruk ontdoen dat de oppositie in deze zaak van een mug een olifant

(En français) Une erreur d'appréciation a, certes, été commise le 29 octobre 2014, mais elle a été réparée le 3 novembre dans un courriel informant le cabinet de la procédure en matière de marchés publics.

Par la suite, c'est le cabinet de la ministre qui donne instruction à l'administration de mandater Clifford. Si l'administration dispose d'un devoir de conseil et d'avis, elle doit suivre les instructions de son ministre de tutelle.

L'Inspection des finances, ne semble pas avoir examiné le dossier sous le prisme de la législation particulière applicable aux secteurs spéciaux.

À la suite de la publication du rapport de l'Inspection des finances, et en complément des mesures prises en début de législature sur la double signature et le relevé mensuel des marchés publics du SPF, j'ai décidé que tous les marchés passeraient désormais par l'Inspection des finances. Je solliciterai aussi le Collège des présidents des SPF pour un *benchmark* des pratiques des départements fédéraux afin d'établir une procédure irréprochable dans ce domaine.

On ne pourra pas revenir sur les errements de procédure ou les interprétations divergentes, mais il serait injuste de réduire à ces seuls événements le travail de 1 100 agents du SPF Mobilité et Transports. Le travail et le dévouement de chacun de mes agents au service des usagers sont pour moi une source de fierté quotidienne.

La **présidente**: Je remercie M. Ledoux pour son exposé. Les collaborateurs du SPF Mobilité servent l'État au quotidien et il faut le rappeler en ces jours peu agréables pour eux.

Présidente: Mme Sabien Lahaye-Battheu.

01.02 **Wouter Raskin** (N-VA): Je conçois fort bien que la question de savoir s'il fallait ou non consulter préalablement le marché dans le cadre de la passation de trois marchés pour le compte du cabinet Galant est sujette à interprétation. J'infère toutefois du document de l'Inspection des finances que le procédé appliqué par le cabinet ne constitue en réalité pas une "première". Je ne puis dès lors me défaire du sentiment que l'opposition monte ce dossier en épingle.

maakt.

De verhouding tussen de minister en haar kabinet enerzijds en de administratie van de FOD anderzijds is duidelijk vertroebeld. Nochtans is een goede samenwerking tussen kabinet en administratie broodnodig. Het kabinet moet beseffen dat de administratie een schat aan ervaring en expertise heeft, maar de administratie moet van haar kant inzien dat het kabinet de politieke lijnen uitzet en dat zij die loyaal moet volgen. Alleen zo kan een constructief beleid worden gevoerd.

Ook de voorgangers van minister Galant, de heer Wathelet en mevrouw Fonck, zijn ooit in conflict gekomen met de administratie van de betrokken FOD. Het is dan ook ironisch dat vandaag hun beider partij, de cdH, zo fel van leer trekt. Dit is natuurlijk weinig geloofwaardig.

Hoe ziet de heer Ledoux de verdere samenwerking met het kabinet-Galant?

01.03 Inez De Coninck (N-VA): Ik heb maar een enkele vraag voor de heer Ledoux en zijn administratie: heeft hij in de vorige regeerperiodes ook op deze manier gewerkt bij de aanduiding van advocatenkantoren?

01.04 Karine Lalieux (PS): Ik wil u bedanken voor uw toelichting en voor de documenten die u ons heeft bezorgd. Sommige documenten, waaronder alle verzoeken om facturering, waren niet door de minister overgezonden aangezien de administratie niet wist welke uitgaven het kabinet reeds had gedaan.

Kunt u bevestigen dat er 500.000 euro wordt aangerekend, en geen 400.000 euro zoals tot op heden werd gedacht?

Ik wil u ook bedanken voor het vergelijkingsmateriaal dat u ons heeft aangereikt. De Kamervoorzitter had ons die informatie niet doorgegeven, naar eigen zeggen omdat hij gebonden was door het beroepsgeheim van de advocaten.

Wat blijkt, is dat mevrouw Galant en haar kabinet van bij het begin de hand in het spel hebben gehad. Kunt u bevestigen dat Clifford door het kabinet werd aangesteld?

Wat ook blijkt, is dat u op 29 oktober een fout heeft gemaakt door te aarzelen met betrekking tot de mededinging en de naleving van de aanbestedingsregels. Enkele dagen later heeft u die

Les relations entre la ministre et son cabinet d'une part, et l'administration du SPF d'autre part, ne sont plus au beau fixe, c'est clair. Or une bonne coopération entre le cabinet et l'administration est indispensable. Si le cabinet doit se rendre compte du fait que l'administration détient un trésor d'expérience et d'expertise, l'administration doit comprendre de son côté qu'elle est tenue de suivre loyalement les lignes politiques qui sont définies par le cabinet. C'est la seule manière de mettre en oeuvre une politique constructive.

Il est également arrivé aux prédécesseurs de la ministre Galant, M. Wathelet et Mme Fonck, d'entrer en conflit avec l'administration du SPF concerné. Il est donc paradoxal qu'aujourd'hui, ce soit justement leur parti, le cdH, qui fulmine à ce point. Cela n'est évidemment guère crédible.

Comment M. Ledoux envisage-t-il sa future collaboration avec le cabinet Galant?

01.03 Inez De Coninck (N-VA): Je n'ai qu'une seule question à poser à M. Ledoux et à son administration: a-t-il également agi de la sorte pour la désignation de cabinets d'avocats lors des législatures précédentes?

01.04 Karine Lalieux (PS): Merci pour les explications et les documents fournis. Certains documents n'avaient pas été remis par la ministre, notamment toutes les demandes de facturation, puisque l'administration ignorait les dépenses déjà effectuées par le cabinet.

Confirmez-vous que le montant demandé est de 500 000 euros et non de 400 000 comme on le pensait jusqu'à présent?

Merci d'avoir apporté des éléments de comparaison. Le président de la Chambre ne nous en avait pas donné, se conformant, disait-il, au secret professionnel des avocats.

Ce qui apparaît, c'est que Mme Galant et son cabinet sont à la manœuvre depuis le début. Confirmez-vous que c'est le cabinet qui a désigné Clifford?

Il apparaît aussi que vous avez fait une erreur le 29 octobre, en hésitant par rapport à la mise en concurrence et au respect des règles de marché. Vous l'avez réparée quelques jours plus tard en

fout rechtgezet door de mededingingsregels (raadpleging van meerdere kantoren, minimumtermijn van zeven dagen, enz.) aan het kabinet uit te leggen. Het kabinet heeft Clifford dus met kennis van zaken aangesteld, ook al werden de regels door een fout van de administratie pas vier dagen later in herinnering gebracht.

Uw eerste contact met Clifford was een telefoongesprek op 23 oktober 2014. Vond dat contact plaats op verzoek van het kabinet? Waarom werd dat kantoor gecontact, terwijl het niet gespecialiseerd is in luchtvaartdossiers? Heeft het kabinet u op dat ogenblik gezegd dat het enkel ging over de vluchten boven Brussel, of over de staatssteun? Heeft het kabinet u toen ook al over Belgocontrol gesproken? Uit de facturen kunnen we immers opmaken dat Clifford ook dat dossier moet behandelen.

In haar verslag stelt de Inspectie van financiën dat de opdracht niet in mededinging werd gesteld. Op 3 november laat kabinetsmedewerker Demonceau u weten dat hij een bestek opstelt. Hij had de regels dus goed begrepen. Vervolgens vindt er een gesprek plaats met de kabinetschef van minister Galant, waarna er geen sprake meer is van een bestek of van mededinging, en 's anderdaags wordt het advocatenkantoor eenzijdig aangesteld. Ziet u dat ook zo?

Op 4 november 2014 laat het kabinet-Galant weten dat het Clifford in de arm wil nemen. Dat wordt op 7 november bevestigd. Op dat ogenblik weet u misschien dat de opdracht meer dan 31.000 euro zal kosten. Wie besliste er het advies van de Inspectie van financiën niet in te winnen? Hebt u dat beslist, omdat u van oordeel was dat het aan het kabinet stond dat te doen?

Op grond waarvan werd het bedrag voor prestaties dat vermeld wordt in een nota van de FOD Mobiliteit aan de Inspectie van financiën van 1 oktober 2015, op 400.000 euro geraamd? Wanneer u een advocatenkantoor aanwijst, maakt u dan gebruik van een overeenkomst van opdracht of van een contract? We vinden het vreemd dat er geen contract is waarin de opdracht wordt omschreven.

Mijnheer Ledoux, er werden onregelmatigheden begaan bij de FOD Mobiliteit en die moeten worden aangepakt, want de mededinging kadert in het goede beheer van overheidsgeld. We kregen ook graag een mea culpa van de politieke verantwoordelijkheden voor het Parlement.

01.05 Gilles Foret (MR): Het is voor ons belangrijk

expliquant au cabinet les règles de mise en concurrence (consultation de plusieurs bureaux, délai minimal de sept jours, etc.). Le cabinet a donc désigné Clifford en connaissance de cause, malgré le délai de quatre jours causé par l'erreur de l'administration.

Le premier contact consistait en un entretien téléphonique entre vous-même et Clifford, le 23 octobre 2014. Était-ce à la demande du cabinet? Pourquoi ce bureau, qui n'est pas spécialisé en affaires aéronautiques? À ce moment-là, le cabinet vous a-t-il dit qu'il était uniquement question du survol de Bruxelles? Ou des aides d'État? Vous a-t-il déjà parlé de Belgocontrol? En effet, on découvre dans les factures que Clifford doit aussi s'en occuper.

Dans son rapport, l'Inspection des finances dit qu'il n'y a pas eu de mise en concurrence. Le 3 novembre, M. Demonceau, collaborateur de cabinet, vous dit qu'il rédige un cahier des charges. Il avait donc bien compris les règles. Ensuite, il y a une discussion avec la chef de cabinet de Mme Galant et on ne parle plus de cahier des charges ni de mise en concurrence, on désigne le bureau d'avocats le lendemain, de manière unilatérale. Comprenez-vous cela de la même manière?

Le 4 novembre 2014, le cabinet Galant vous annonce qu'il veut travailler avec Clifford. Il le confirme le 7 novembre. Vous savez alors peut-être que les montants seront supérieurs à 31 000 euros. Qui a décidé de ne pas demander l'avis de l'Inspection des finances? Vous-même, parce que vous estimiez que c'était au cabinet de le faire?

D'où venait l'estimation de 400 000 euros pour prestations, dans une note du 1^{er} octobre 2015 du SPF Mobilité à l'Inspection des finances? Lors de la désignation d'un cabinet d'avocats, faites-vous un ordre de mission ou un contrat? L'absence de contrat balisant la mission nous intrigue.

Monsieur Ledoux, des irrégularités ont été relevées dans votre SPF Mobilité. Il faut y remédier car la mise en concurrence relève de la bonne gestion des deniers publics. On aimerait voir les responsables politiques faire aussi amende honorable devant le Parlement.

01.05 Gilles Foret (MR): Il est important pour nous

dat we u hier kunnen horen om het verloop van de gebeurtenissen tegen het licht te houden.

In het verlengde van uw betoog en na kennis te hebben genomen van het rapport van de Inspectie van financiën wens ik u een aantal vragen te stellen om de werking van uw FOD beter te begrijpen.

Welke regels gelden er voor de samenwerking tussen uw administratie en een kabinet?

De Inspectie van financiën wijst op het niet laten spelen van de mededinging voor tal van opdrachten en op tekortkomingen wat het voorafgaandelijk inwinnen van advies betreft. Zij erkent echter ook dat de omstandigheden op technisch vlak lastig zijn, dat er op juridisch vlak een en ander is geëvolueerd en dat er aan bepaalde oude gewoonten een eind zou moeten worden gemaakt.

U moet garant staan voor de wettelijkheid van de procedures. Waarom hebt u zich, indien de wettelijkheid van een en ander in het gedrang kwam, beperkt tot een telefoontje en hebt u geen formele nota opgesteld? Als ik de mails correct interpreteer, verandert u van mening met betrekking tot iets wat door de Inspectie van financiën werd onderstreept, namelijk wat het inschakelen van de Inspectie, de minister van Begroting en de regering betreft. U blijft met betrekking tot wettelijkheid van de procedure, met name op het stuk van het laten spelen van de mededinging, te veel op de vlakte.

Wat de offerteaanvraag betreft, vermeldt u de erelonen van de advocaten, hoewel dat toch vertrouwelijke informatie is. Er zijn ook bedragen naar de pers doorgespeeld. De benchmarking zou moeten worden uitgebreid naar andere FOD's, zodat een nauwkeurige evaluatie kan worden gemaakt van de bedragen.

Voorts beweert u facturen te hebben ontvangen, die u dan vervolgens aan het kabinet zou hebben overgezonden. Hoe is het daarmee precies gelegen?

We zullen vandaag niet terugkomen op de ontwerpvliegwet. De tekst werd nog niet ter kennis gebracht van het Parlement. Er werd een niet-definitieve versie gepubliceerd in de pers. Die werkwijze roept ook vragen op.

Ik betreur de lekken van de voorbije weken. Het zou misschien nuttig zijn dat u als hoofd van de administratie een onderzoek uitvoert om precies na te gaan wat er gebeurd is en wie die werkdocumenten, die wij later zullen bestuderen, gelekt heeft.

de vous auditionner pour pouvoir faire la lumière sur le déroulé des événements.

Suite à votre intervention et à la lumière du rapport de l'Inspection des finances, je souhaiterais mieux comprendre le fonctionnement de votre SPF.

Quels sont les règles dictant la collaboration entre votre administration et un cabinet?

L'Inspection des finances pointe l'absence de mise en concurrence pour de nombreux marchés et des sollicitations d'avis préalable, mais reconnaît aussi le contexte technique difficile, l'évolution juridique et les pratiques anciennes qu'il faudra changer.

En tant que garant de la légalité, si celle-ci était menacée, pourquoi vous être limité à un coup de téléphone sans rédaction d'une note formelle? Si je lis correctement les mails, vous vous ravisez sur un élément souligné par l'Inspection des finances, soit le recours à celle-ci, au ministre du Budget ou au gouvernement. Or vous ne revenez pas avec fermeté sur la légalité de la procédure, quant à la mise en concurrence.

Sur le cas de l'appel d'offres, vous mentionnez des honoraires d'avocats déjà transmis à la presse et pourtant confidentiels. Il conviendrait d'étendre le *benchmarking* à d'autres SPF pour évaluer avec justesse les montants.

Ensuite, vous avez reçu les factures que vous avez adressées au cabinet. Qu'en est-il?

On ne reviendra pas aujourd'hui sur le projet de la loi aérienne. Le Parlement n'a pas encore eu connaissance de ce projet. Il est paru dans la presse, dans une version non définitive. J'ai aussi des interrogations à cet égard.

Je regrette les fuites de ces dernières semaines dans ce dossier. Il serait peut-être utile qu'en tant que chef de l'administration vous diligentiez une enquête pour déterminer ce qui s'est passé et d'où proviennent ces fuites de documents de travail, que nous étudierons ultérieurement.

01.06 Jean-Jacques Flahaux (MR): Mijnheer Ledoux, ik heb de indruk dat u zich als witte ridder opwerpt. De verhouding tussen de voorzitter van de FOD en de vorige minister was nochtans zeer gespannen. Moet iemand die gespannen relaties heeft met opeenvolgende ministers, van verschillende politieke strekking, zichzelf en zijn functioneren niet in vraag stellen?

U hebt het uitvoerig gehad over het e-mailverkeer, maar voor een belangrijk punt laat u het kabinet ineens *mondeling* weten dat u het niet kunt goedvinden.

De ereloonkwestie hangt samen met de problematiek van de advocaat van de FOD. U trekt in uw mails zelf het functioneren van het vorige advocatenkantoor in twijfel, en zegt dat het niet berekend was voor zijn taak. Het is dan ook logisch dat de minister ook andere advocatenkantoren in de arm wil nemen.

Inzake overheidsopdrachten is er vandaag kritiek op wat er onder de vorige ministers in uw administratie gebeurde. Waarom wordt mevrouw Galant aan het kruis genageld terwijl zij net hetzelfde deed als haar voorgangers?

01.07 Jef Van den Bergh (CD&V): Ik wil niet meer te veel ingaan op de zaak-Clifford. De relatie tussen de minister en haar administratie vind ik veel fundamentele. De minister en de administratie hebben belangrijk werk op de plank en het is pijnlijk vandaag opnieuw de kloof tussen de twee vast te stellen. Ook de voorgangers van de minister hebben hevig gebotst met de administratie en ik begin me daar vragen bij te stellen.

Vooraf de parallel met het luchthavendossier is opvallend. Ook daar kwamen plotseling documenten boven die bepaalde actiegroepen goed uitkwamen. De link tussen de heer Ledoux en die actiegroepen is al aangetoond.

Hoe ziet de heer Ledoux in de toekomst de samenwerking met zijn voorgedijminister?

01.08 Nele Lijnen (Open Vld): De verklaring van de heer Ledoux spoort niet over de hele lijn met de mails die openbaar gemaakt zijn. In de mail van 1 november 2014 staat volgens de heer Ledoux een duidelijk advies van de FOD, terwijl in die mail toch staat dat er meerdere mogelijkheden zijn.

01.06 Jean-Jacques Flahaux (MR): Monsieur Ledoux, j'ai l'impression que vous jouez au cavalier blanc. Sous la précédente ministre, il y a cependant déjà eu de graves tensions entre le président du SPF et la ministre. Quand on a des relations tendues avec des ministres successifs, de différentes tendances politiques, ne devrait-on pas se remettre en question?

Par ailleurs, alors que vous avez abondamment parlé des échanges de mails, tout à coup, pour un point important, vous avez signalé *verbalement* au cabinet votre désaccord.

La question des honoraires est liée à la problématique de l'avocat du SPF. Vous-même dans vos mails mettez en question le précédent cabinet d'avocats, en disant qu'il n'était pas à la hauteur de sa tâche. Donc, il est logique que la ministre souhaite diversifier le recours aux avocats.

En matière de marchés publics, on dénonce aujourd'hui ce qui se pratiquait dans votre administration, sous les précédents ministres. Pourquoi faire un procès à Mme Galant qui a suivi les pratiques de ses prédécesseurs?

01.07 Jef Van den Bergh (CD&V): Je ne souhaite plus m'étendre trop longuement sur l'affaire Clifford. Les relations que la ministre entretient avec son administration me semblent beaucoup plus fondamentales. L'une et l'autre ont du pain sur la planche. Aussi est-il d'autant plus affligeant de devoir constater de nouveau aujourd'hui qu'un fossé les sépare. Les prédécesseurs de Mme Galant étaient également entrés en conflit avec le SPF et je commence à m'interroger à ce sujet.

Ce qui me paraît surtout présenter de l'intérêt, c'est le parallèle qu'on peut établir avec le dossier de l'aéroport où des documents ont également affleuré tout à coup, ce qui s'est révélé être une aubaine pour des associations défendant certains intérêts. Or le lien entre M. Ledoux et ces associations a déjà été démontré.

Comment M. Ledoux conçoit-il sa collaboration avec sa ministre de tutelle dans le futur?

01.08 Nele Lijnen (Open Vld): Les propos de M. Ledoux ne sont pas parfaitement en conformité avec le contenu des courriels qui ont été rendus publics. En ce qui concerne le courriel du 1^{er} novembre 2014, M. Ledoux estime aujourd'hui qu'il contient un avis dénué d'ambiguïté du SPF

Toen de heer Ledoux de mail van 4 november 2014 voorlas, heeft hij volgens mij één zin weggelaten. Klopt dat en waarom is dat?

In het advies van de Inspectie van financiën staat dat minister Galant weinig te verwijten valt en dat zij de werkwijze van haar voorgangers gewoon gekopieerd heeft en handelde conform de wetgeving van 2006, ook al was dat niet volledig volgens de letter van de vigerende wetgeving. De inspectie heeft overigens heel wat bemerkingen bij de werkwijze van de FOD. De heer Ledoux was zelf vragende partij om de samenwerking met Stibbe stop te zetten en suggereerde ook banden tussen Stibbe en bepaalde actiegroepen.

Verder moeten we ons vragen stellen bij de lekken vanuit de administratie. Kan nog een goede samenwerking worden gegarandeerd tussen een topambtenaar, het kabinet en de minister?

Minister Galant is niet de enige die dit soort problemen heeft gehad. Er is sprake van een vertrouwensbreuk die moet worden hersteld. We moeten onderzoek doen naar de lekken en aan het resultaat consequenties verbinden.

Transparantie is inderdaad belangrijk en vandaag had de heer Ledoux de feiten volledig juist kunnen weergeven. Ik denk niet dat hij dat gedaan heeft. Vanuit politiek oogpunt meen ik dat de heer Wathelet en mevrouw Fonck ook de voorzitter van de FOD gevolgd zouden hebben. Het is de taak van de administratie het kabinet voldoende in te lichten en erover te waken dat de juiste procedures worden gevolgd.

01.09 David Geerts (sp.a): In het dossier-Clifford Chance is de kern de interpretatie van het woord 'gunnen'. De regering is op 11 of 12 oktober gevormd en tien dagen later ging ze al in zee met Clifford Chance. Daarover heb ik vorige week reeds vragen gesteld aan de minister.

De minister verschuift de verantwoordelijkheid naar de FOD omdat in één mail te gratuit werd aangegeven dat een marktbevraging volgens de wetgeving niet nodig was. De vigerende wetgeving stelt dat in bepaalde gevallen voor advocatenkantoren, bijvoorbeeld bij urgentie, een contract niet nodig is. Uit het rapport dat wij gisteren hebben gekregen, kan ik alleen maar concluderen dat het kabinet er vanaf de eerste dag naar heeft gestreefd om Clifford Chance aan te duiden en ik

alors qu'en réalité, il est dit dans ce courriel qu'il existe plusieurs possibilités.

Je pense que M. Ledoux a oublié une phrase lorsqu'il a donné lecture du courriel du 4 novembre 2014. Est-ce vrai et, si oui, pourquoi?

L'avis de l'Inspection des finances dit qu'on ne peut pas reprocher grand-chose à la ministre Galant et qu'elle a simplement copié la façon de procéder de ses prédécesseurs sans enfreindre la législation de 2006 même si elle n'a pas respecté tout à fait la lettre de la législation en vigueur. Au demeurant, l'inspection émet beaucoup d'observations à l'égard de la méthode employée par le SPF. M. Ledoux a lui-même préconisé de mettre fin à la collaboration avec le cabinet Stibbe, insinuant qu'il pourrait y avoir certaines accointances entre la Stibbe et certaines associations.

Nous devons en outre nous interroger sur les fuites qui ont leur origine dans l'administration. Une collaboration valable entre un haut fonctionnaire, le cabinet et la ministre peut-elle encore être garantie?

La ministre Galant n'est pas la seule à avoir connu ce genre de problèmes. La confiance est rompue et il convient de la rétablir. Il nous faut enquêter au sujet des fuites et en tirer les conséquences qui s'imposent.

La transparence est en effet essentielle et M. Ledoux aurait pu aujourd'hui retracer les faits le plus fidèlement possible mais je ne pense pas qu'il l'ait fait. D'un point de vue politique, je crois que M. Wathelet et Mme Fonck auraient eux aussi suivi le président du SPF. Il appartient à l'administration d'informer correctement le cabinet et de veiller à ce que les procédures *ad hoc* soient suivies.

01.09 David Geerts (sp.a): Le fond du dossier Clifford Chance est l'interprétation du terme "passation". Le gouvernement a été constitué le 11 ou le 12 octobre et dix jours plus tard, il signait déjà avec le cabinet Clifford Chance. J'ai déjà interrogé la ministre à ce sujet la semaine dernière.

La ministre rejette la responsabilité sur le SPF parce que, dans un courriel, il a été avancé trop légèrement que la législation n'imposait pas de consulter le marché. Conformément à la législation en vigueur, un contrat n'est pas nécessaire dans certains cas pour les cabinets d'avocats, par exemple en cas d'urgence. Je ne puis que conclure du rapport que nous avons reçu hier que le cabinet a tout mis en œuvre dès le premier jour pour désigner Clifford Chance et je défie tous les

daag iedereen hier uit om mij te overtuigen van het tegendeel.

Op 3 november werd gesproken over drie mogelijke advocatenkantoren. Maar werden ze ook allemaal gecontacteerd? In essentie wil ik van zowel de heer Ledoux als van minister Galant horen waarom het kabinet heeft gekozen voor Clifford Chance. Dat kantoor stond niet eens op de lijst die ons vandaag werd bezorgd, noch in de documenten die wij gisteren hebben gezien.

Nog veel opmerkelijker is dat pas na de bevestiging per mail op 4 november om Clifford Chance aan te duiden, bijna terloops per mail werd gevraagd naar het tarief. Ik heb 5 facturen gezien voor in totaal 147.000 euro en nooit werd over het tarief gediscussieerd. Met welke prestaties stemt dat bedrag overeen?

Het Parlement heeft een controlerende functie en wij moeten toch het fijne weten van die zaak?

Ik kan ook niet anders dan vaststellen dat de heer Ledoux niet systematisch van alles op de hoogte werd gebracht: zo wist hij absoluut niets over contracten, met name over het herschrijven van de vliegwet, een van de belangrijke taken van zijn administratie. Kreeg hij inderdaad enkel die vijf facturen en heeft zijn administratie ooit antwoord gekregen op de vraag hoe dit moest worden gebudgetteerd? Ik kan immers mij moeilijk inbeelden dat het kabinet van minister Galant niet heeft geantwoord op zijn mails, temeer daar het verslag van vorige week gewag maakte van een uitstekende samenwerking tussen de administratie en de minister.

In de nota van de Inspectie van financiën wordt de administratie van de heer Ledoux op de vingers getikt en ik hoop dat hij de opmerkingen daarin ook ter harte neemt. Voorts draagt het kabinet van minister Galant de politieke verantwoordelijkheid voor deze zaak.

01.10 Benoit Hellings (Ecolo-Groen): Het grootste probleem is dat de minister u verplicht heeft een beroep te doen op een advocatenkantoor om in 2014 voor een bedrag van 40.000 à 80.000 euro het dossier betreffende de staatssteun te beheren en dat u in 2015 hebt vastgesteld dat datzelfde kantoor ook zijn diensten verleende voor de voorbereiding van de vliegwet en voor een wet in verband met Belgocontrol. Het is door de opdracht van Clifford Chance op die manier uit te breiden, dat het budget de pan is uitgezeten.

membres ici présents de me convaincre du contraire.

Le 3 novembre, il a été question de trois cabinets d'avocats. Mais tous ont-ils été contactés? La question essentielle que je souhaite poser à M. Ledoux comme à la ministre Galant est de savoir pourquoi le cabinet a choisi Clifford Chance. Ce cabinet ne figurait même pas sur la liste qui nous a été transmise aujourd'hui ni sur les documents que nous avons vus hier.

Fait beaucoup plus étonnant encore: ce n'est qu'après la confirmation, par courriel du 4 novembre, de la désignation de Clifford Chance, qu'on s'enquiert presque incidemment des tarifs. J'ai vu cinq factures pour un montant total de 147 000 euros et il n'a jamais été discuté du tarif. À quelles prestations ce montant correspond-il?

Le Parlement remplit une mission de contrôle. Ne nous appartient-il pas, en tant que parlementaires, de savoir le fin mot de cette affaire?

En outre, force est de constater que M. Ledoux n'a pas été informé systématiquement de tout. Par exemple, il ignorait tout des contrats, notamment de ceux portant sur la réécriture de la loi sur la dispersion des vols nocturnes qui est pourtant une des missions essentielles de l'administration qu'il préside. N'a-t-il effectivement reçu que ces cinq factures et son administration a-t-elle jamais reçu une réponse à sa question concernant la manière de budgéter ces cinq factures? Il me paraît presque inconcevable que le cabinet Galant n'ait pas répondu à ses courriels, d'autant que le compte rendu de la semaine passée a fait état d'excellentes relations entre l'administration et la ministre.

Dans la note de l'Inspection des finances, l'administration de M. Ledoux est brocardée et j'espère qu'il tiendra compte de ses observations. Par ailleurs, la responsabilité politique du cabinet de la ministre Galant est engagée dans ce dossier.

01.10 Benoit Hellings (Ecolo-Groen): Le problème principal vient du fait que la ministre vous a imposé un cabinet d'avocats pour gérer le dossier Aides d'État en 2014 pour 40 000 à 80 000 euros, et qu'en 2015, vous vous êtes rendu compte que le même cabinet travaillait aussi sur la *vliegwet* et sur une loi relative à Belgocontrol. C'est l'élargissement de la mission de Clifford Chance qui crée le problème de budget.

Clifford werkte dus aan de vliegwet, in een mail van 4 november was er sprake van de toekomstige strategie in verband met de luchtvaartsector en in de factuur van 29 september wordt er gewag gemaakt van vliegbanen. Gaat het om hetzelfde?

Il y a donc la *vliegwet* rédigée par Clifford, la stratégie future envers le secteur aérien, mentionnée dans un mail du 4 novembre; dans la facture du 29 septembre, des pistes de vol sont mentionnées. S'agit-il de la même chose?

Wat de vliegwet betreft, op welk van de drie voorontwerpen had de opdracht van Clifford betrekking? Bezorgde u het kantoor een van de bestaande teksten? Welke advocatenkantoren werkten er aan de vorige voorontwerpen?

À propos de la *vliegwet*, sur quel avant-projet de loi (il y en a eu trois), le cabinet Clifford a-t-il été mandaté? Avez-vous transmis un ancien projet de loi? Quels bureaux d'avocats ont-ils travaillé sur les précédents avants-projets?

Op 1 oktober 2015 stuurt u een nota aan de Inspectie van financiën waarin een begrotingsprovisie van 400.000 wordt vermeld om Clifford Chance in 2015 te betalen. De inspecteur vermeldt daarop 'soit'. Hoe interpreteert u dat?

Le 1^{er} octobre 2015, vous envoyez une note à l'Inspection des finances, mentionnant une provision budgétaire de 400 000 euros pour payer Clifford Chance en 2015. L'inspecteur répond "soit". Comment interprétez-vous cela?

Op welk moment hebt u de minister gewaarschuwd dat ze de regels inzake overheidsopdrachten schond?

À quels moments avez-vous averti la ministre qu'elle enfreignait les prescrits en matière de marchés publics?

Waarom wilde de minister absoluut met Clifford Chance werken voor het dossier inzake de staatssteun? Het gaat immers om een zakenkantoor dat vooral gespecialiseerd is in het mededingingsrecht.

Pourquoi la ministre voulait-elle absolument travailler avec Clifford Chance sur les questions des aides d'État? Ce cabinet d'affaires connaît surtout le droit de la concurrence.

Waarom wilde de minister de vliegwet aanpassen? Waarom heeft Clifford Chance aan iets anders gewerkt (Belgocontrol), dat weinig te maken heeft met het mededingingsrecht?

Pourquoi la ministre voulait-elle travailler sur la *vliegwet*? Pourquoi Clifford Chance a-t-il travaillé sur un autre sujet (Belgocontrol), très éloigné du droit de la concurrence?

Hoe evalueert u ten slotte het totale kostenplaatje van de samenwerking met Clifford? U beschikt niet over gegevens voor 2015, voor die zeven maanden tijdens welke dat kantoor aan de vliegwet, aan de wet op Belgocontrol en aan de kwestie van de staatssteun heeft gewerkt!

Enfin, comment évaluez-vous le coût total de la collaboration de Clifford? Vous n'avez aucune trace pour 2015 de ces sept mois durant lesquels ils ont travaillé sur la *vliegwet*, sur la loi sur Belgocontrol et sur les aides d'État!

01.11 Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Trekt de heer Ledoux nog andere conclusies uit het rapport? Vindt hij het normaal dat er met een advocatenkantoor in zee wordt gegaan alvorens afspraken te maken over de prijs? Heeft de heer Ledoux de minister gewaarschuwd?

01.11 Kristof Calvo (Ecolo-Groen): M. Ledoux tire-t-il d'autres conclusions du rapport? Trouve-t-il normal que l'on s'engage avec un bureau d'avocats avant de convenir des honoraires qui seront appliqués? M. Ledoux avait-il mis en garde la ministre?

Klopt de bewering van het kabinet dat de administratie de leiding had genomen? Waarom heeft de minister, ondanks herhaalde vragen van de administratie, maandenlang de facturen niet meegedeeld?

L'affirmation du cabinet selon laquelle l'administration a pris en charge la gestion de cette affaire est-elle correcte? Pourquoi la ministre a-t-elle attendu des mois pour transmettre les factures, en dépit des demandes répétées de son administration?

Volgens de heer Raskin is er niets mis met de huidige werkwijze omdat het al altijd zo gebeurd is. De N-VA steunt dus een minister die de wet inzake overheidsopdrachten overtreedt?

M. Raskin estime que le problème ne vient pas de la méthode de travail actuelle, car c'est ainsi que l'on a toujours procédé. La N-VA soutient-elle donc une ministre qui enfreint la loi sur les marchés

publics?

Ik hoop dat iedereen, zowel meerderheid als oppositie, bereid is om voortaan op een andere manier aan politiek te doen.

J'espère que tous les partis, de la majorité comme de l'opposition, sont disposés à envisager une nouvelle manière de faire de la politique.

01.12 Wouter Raskin (N-VA): Ik stel enkel vast dat er volgens het rapport altijd zo werd gewerkt. Ik zeg niet dat dit het ideale model is. Dit dossier kan net de aanzet zijn om de werkwijze te herbekijken.

01.12 Wouter Raskin (N-VA): Je ne fais que constater que le rapport indique qu'on a toujours travaillé de la sorte. Je n'affirme pas pour autant qu'il s'agit de la méthode idéale. Ce dossier peut justement nous amener à revoir la méthode de travail.

01.13 Jean-Marc Nollet (Ecolo-Groen): Als ik goed heb gevolgd, krijgt de administratie de factuur voor het eerst onder ogen op 24 september, terwijl ze er na 6 februari driemaal om heeft gevraagd en er uit een e-mail blijkt dat de factuur dateert van 27 maart.

01.13 Jean-Marc Nollet (Ecolo-Groen): Si j'ai bien suivi, l'administration entend parler de la facture pour la première fois le 24 septembre, après avoir demandé des informations à trois reprises depuis le 6 février et alors qu'un mail établit que la facture remonte au 27 mars.

Waarom arriveert de factuur bijna een jaar na datum, terwijl Clifford voorstelt in april te factureren? Vanwaar die wisselende bedragen voor het onderdeel "vliegwet"? Werd er onderhandeld over de datums, onderwerpen en dossiers die in de factuur zouden worden opgenomen?

Pourquoi la facture arrive-t-elle presque un an après, alors que Clifford propose de facturer courant avril? Comment expliquer les variations dans les montants pour le volet *vliegwet*? Y a-t-il eu des négociations au sujet de la rédaction de la facture, des dates, des thèmes et des dossiers à retenir?

01.14 Vanessa Matz (cdH): Ik zou in de notulen willen laten opnemen dat het dossier dat gisteren aan de conferentie van voorzitters werd bezorgd, onvolledig is omdat tal van essentiële documenten waarvan de heer Ledoux gewag heeft gemaakt daarin ontbreken.

01.14 Vanessa Matz (cdH): Je voudrais faire acter que le dossier remis hier via la Conférence des présidents était incomplet, nombre de documents essentiels communiqués par M. Ledoux n'y figurant pas.

Werd er een contract gesloten? Hoe worden de prestaties geregeld? Dat het advocatenkantoor Clifford door het kabinet werd aangesteld, lijkt geen twijfel: uit een aantal mails blijkt dat het kabinet met Clifford in zee wilde gaan. Vóór 3 november leek het erop dat het kabinet zich aan de regels wilde houden, een aanbesteding wilde uitschrijven, ten minste drie kantoren wilde raadplegen, maar de dag erna veranderde het kabinet het geweer van schouder.

Y a-t-il eu contrat? Comment les prestations sont-elles organisées? La désignation par le cabinet de la ministre ne fait aucun doute: des mails viennent confirmer sa volonté de travailler avec le bureau Clifford. Avant le 3 novembre, le cabinet semble soucieux de respecter les règles, de procéder à un appel, de consulter au moins trois bureaux mais le jour d'après, il a changé son fusil d'épaule.

We stellen vast dat er in eerste instantie goed werd samengewerkt met de administratie. Vanwaar dan die plotse ommekeer? Bovendien laat de vermelding 'na er met Dominique over gepraat te hebben' veronderstellen dat de kabinetschef de instructies geeft.

Dans un premier temps on constate une bonne collaboration avec l'administration. Pourquoi ce changement brutal? De plus, la confirmation "*après en avoir parlé avec Dominique*" laisse penser que c'est la chef de cabinet qui donne instruction.

Over het rapport van de Inspectie van financiën heerst de grootste onduidelijkheid. Men heeft getracht misleidende informatie te verspreiden om het probleem te verhullen. De documenten die door uzelf en de minister werden overgezonden, zijn heel

Concernant le rapport de l'Inspection des finances, le flou règne. On a tenté de désinformer pour occulter le problème. Les documents transmis par vous et par la ministre sont très clairs: choisir Clifford est une volonté du cabinet.

duidelijk: de keuze voor Clifford is de wens van het kabinet.

Van alle contracten die in het rapport van de Inspectie van financiën worden vermeld, is er één dat door een minister werd gesloten en onwettig wordt geacht aangezien er geen enkele procedure werd nageleefd: het voorliggende contract inzake juridische bijstand op het stuk van de luchtvaart. In een ander domein werd er wel een contract gesloten dat volstrekt wettig is: op verzoek van het kabinet werden er drie offertes gevraagd, waarna er voor Clifford Chance werd gekozen.

U hebt erop gewezen dat de administratie op grond van een delegatie van bevoegdheid bepaalde contracten kan sluiten.

Vandaag hebben we meer documenten gekregen. De wet is wel degelijk met voeten getreden, er moest een overheidsopdracht worden uitgeschreven. Minister Galant blijft weigeren bepaalde documenten door te spelen, omdat ze niet wil dat het voor iedereen duidelijk wordt dat de beslissing om met Clifford Chance te werken door haar kabinet is genomen.

01.15 Georges Dallemagne (cdH): U bevestigt dat het kabinet van minister Galant het kantoor Clifford Chance heeft aangewezen. Is het de gewoonte dat de minister oplegt dat er met een bepaald advocatenkantoor in zee wordt gegaan?

U hebt – zij het niet meteen – gewaarschuwd dat er een overheidsopdracht moest worden uitgeschreven. Bestaan er precedenten? Werd die regel al eens door een minister overtreden?

Voor het eerst gaat het kabinet zelf een contract aan met een advocatenkantoor waarvan u niet weet of het competent is in luchtvaartzaken. Waarom doet het kabinet dat?

U zegt dat u niet bent ingegaan op het mandateringsverzoek van het kabinet van minister Galant. Hoe staan de zaken dan, aangezien er geen contract bestaat, noch enig document dat als bestek kan dienen? Heeft deze situatie zich al voorgedaan? Wanneer hebt u een mandateringsverzoek van een minister niet ingewilligd?

Over de tarieven hebt u gezegd dat bepaalde kantoren even goed zijn, maar minder duur. Kunt u daar meer over zeggen? Het gekozen kantoor is immers uitermate duur.

Is er een ander advocatenkantoor dat voor dit soort

Parmi tous les contrats passés en revue, ce rapport en épingle un seul, conclu par un ministre et dans l'illégalité, aucune procédure n'ayant été respectée: celui qui nous occupe, "Assistance juridique en matière aérienne". Par contre, dans un autre domaine, un contrat a été conclu en toute légalité: à la demande du cabinet, trois offres sont prises et c'est Clifford Chance qui est choisi.

Vous avez rappelé que l'administration bénéficie d'une délégation pour conclure certains contrats.

Les pièces transmises aujourd'hui sont plus nombreuses. Il y a bien une illégalité, il fallait un marché public. La ministre Galant persiste à ne pas transmettre des pièces, ne voulant pas montrer que c'est son cabinet qui a décidé de travailler avec Clifford Chance.

01.15 Georges Dallemagne (cdH): Vous confirmez que c'est le cabinet de la ministre Galant qui a désigné le bureau Clifford Chance. Est-ce l'habitude pour un ministre, d'imposer un bureau d'avocats?

Vous avez averti – certes pas immédiatement – qu'il fallait un marché. Y a-t-il des précédents? Des ministres n'ont-ils pas respecté cette exigence?

Pour la première fois, le cabinet lui-même établit une relation avec un bureau d'avocats dont vous ne connaissez pas les compétences en matière aérienne. Pourquoi le fait-il?

Vous dites que vous n'avez pas suivi la demande de mandatement ordonnée par le cabinet de Mme Galant. Dans quelle situation se trouve-t-on puisqu'il n'y a ni contrat ni aucune pièce permettant d'avoir un cahier des charges? Y a-t-il des précédents? Quand n'avez-vous pas suivi un ministre qui vous demandait d'avoir un mandatement?

Concernant les tarifs, vous avez dit qu'à qualité égale, certains bureaux étaient moins chers. Pourriez-vous en parler, le bureau choisi étant extrêmement cher?

Est-il possible de faire appel à un autre cabinet?

opdracht in aanmerking komt?

U vroeg meermaals om informatie. Pas in september ontving u een voorontwerp van wet, hoewel uw administratie zelf al heel wat werk had verzet. Wat denkt u van de door het advocatenkantoor gevolgde methode?

01.16 Olivier Maingain (FDF): Het verbaast me dat de leden van de wetgevende macht voor bepaalde overheidsopdrachten niet meer scrupules hebben wanneer het over de strikte naleving van de wet gaat!

Zowel de bevoegde minister als de eerste minister voerden ter verdediging aan dat de wet op de overheidsopdrachten niet helemaal duidelijk is. Die wet trad al op 1 juli 2013 in werking en de daarin vermelde criteria zijn overduidelijk. Dat de wet bij de FOD Mobiliteit en in andere departementen eerder al niet correct werd toegepast, is nog geen vrijgeleide om hetzelfde te doen. Het is onaanvaardbaar dit soort simplistische redenering te horen te moeten krijgen in de assemblee waar de wetten worden goedgekeurd.

Op welk moment heeft het kabinet contact opgenomen met het omstreden advocatenkantoor om het met een opdracht te belasten? Waarin bestond die opdracht precies? Daarover zijn we nog steeds in het ongewisse.

Het doornemen van de facturen levert interessante informatie op. Men kan er namelijk uit afleiden dat de opdracht waarmee het kantoor werd belast met de tijd werd uitgebreid. Wij beschikken niet over een overzicht waarin de aard van de gevraagde prestaties en het prijskaartje ervan worden vermeld. Elk ander advocatenkantoor zou nochtans een dergelijk overzicht voorafgaandelijk hebben bezorgd. Wij beschikken evenmin voor elk van de facturen over de precieze details omtrent de uitgevoerde opdrachten.

Beschikt de administratie over een gedetailleerd overzicht per factuur van de opdrachten en de bijhorende bedragen?

In een efficiënt werkende administratie zou een factuur met zo weinig informatie om de uitgevoerde opdrachten te staven, niet worden betaald.

Heeft de administratie precieze informatie over de aard van de prestaties waarvan in de facturen melding wordt gemaakt? Ik zou graag willen dat deze commissie het Rekenhof, dat toch deel uitmaakt van de wetgevende macht, ermee belast

Enfin, vous avez réclamé plusieurs fois des informations. Ayant reçu l'avant-projet de loi fin septembre malgré un travail réalisé par votre administration, que pensez-vous de la méthodologie du cabinet face à ce dernier travail déjà très avancé?

01.16 Olivier Maingain (FDF): Je m'étonne que des membres du pouvoir législatif n'aient pas plus de scrupules quant au respect strict de la loi pour certains marchés!

La ministre et le premier ministre ont invoqué le flou de la loi sur les marchés publics pour se défendre, malgré son entrée en application le 1^{er} juillet 2013. Qu'il y ait eu des cas antérieurs de non-application correcte de la loi au SPF Mobilité et dans d'autres départements ne leur donne pas le droit d'en faire autant. Il est insupportable d'entendre ce raisonnement primaire dans l'assemblée qui vote les lois.

Quand le cabinet a-t-il contacté le cabinet d'avocats incriminé pour lui confier une mission? Quel était son ordre de mission précis? Actuellement rien ne l'indique.

À la lecture, instructive, des factures, on peut déduire que cette mission a été étendue dans le temps. On n'a eu ni la convention envoyée préalablement par tout cabinet d'avocats fixant la nature des prestations et leur coût pour couvrir la mission confiée, ni le détail précis des missions exécutées, facture par facture.

L'administration a-t-elle un détail précis de ce que recouvrent les montants, facture par facture?

Dans une administration efficiente, une facture pareillement présentée ne peut être exécutée faute d'éléments probants quant à la mission.

Aujourd'hui, l'administration dispose-t-elle de la nature précise des prestations couvertes par chaque facture? Je demande que notre commission charge la Cour des comptes de l'analyse détaillée des factures du cabinet d'avocats concerné car

een grondige analyse te maken van de facturen van het desbetreffende advocatenkantoor. En diegenen die het vreemd vinden dat het Rekenhof en de wetgevende macht kennismaken van de erelonen van de advocaten zijn vergeten dat het de opdracht van die organen is controle uit te oefenen. Tegenover het schenden van de vertrouwelijkheid staat het respecteren van de wettelijke opdrachten van het Rekenhof.

Wij hebben het recht te weten of deze facturen betrekking hebben op de aan het kantoor toevertrouwde opdrachten en of een en ander bij het toekennen van deze opdrachten volgens de regels verliep. Die rol speelt het Rekenhof en dat orgaan kan overigens ook de desbetreffende uitgaven niet goedkeuren.

01.17 Marco Van Hees (PTB-GO!): Hoe dieper we doordringen in deze zaak, hoe duidelijker het wordt dat minister Galant zwaar in de fout is gegaan.

Mijnheer Ledoux, u hebt de opeenvolging van de gebeurtenissen uit de doeken gedaan. Wanneer u merkt dat het kabinet de regels met betrekking tot de overheidsopdrachten niet wil toepassen, reageert u echter niet schriftelijk. Waarom niet?

U zegt dat het advocatenkantoor Clifford duurder is dan de andere: het tarief bedraagt 600 euro per uur, exclusief btw en inclusief een korting van 30 procent (het volle pond, inclusief btw, komt neer op 1.037 euro per uur). Clifford is het duurste advocatenkantoor, maar is het ook het meest competente? Ik heb opgevangen dat de vliegwet zo slecht was opgesteld, dat uw administratie de wet heeft moeten herschrijven. Klopt dat?

Wat de acht maanden lange radiostilte van het kabinet van de minister betreft: heeft het kabinet helemaal niet geantwoord, of hebt u e-mails gekregen waarin er niet wordt geantwoord op de vraag?

In uw e-mail van 3 november aan het kabinet schrijft u dat het bij wet vastgestelde budget was overschreden ten gevolge van de uitgaven voor het plan-Wathelet, maar dat u daar een mouw aan zou passen. Wat wilde u daarmee zeggen?

We hebben een nota van de Inspectie van financiën ontvangen. De factuur van het advocatenkantoor Clifford Chance omvat drie posten: Belgocontrol, staatssteun aan de luchtvaartsector, en geluidshinder. Die drie uitgaven worden aangerekend op de begroting van organisatieafdeling 21 (Beheersorganen), terwijl de honoraria voor juridisch advies worden

celle-ci dépend du pouvoir législatif. Et ceux qui s'étonnent que la Cour des comptes et le pouvoir législatif prennent connaissance de la nature des honoraires d'avocats ignorent leur mission de contrôle. Quant à l'atteinte à la confidentialité, il faut de la correction par rapport aux missions légales de la Cour des comptes.

Nous avons le droit de savoir si ces factures sont en rapport avec les missions confiées et si celle-ci l'a été dans le respect des règles. C'est le rôle de la Cour des comptes et elle peut ne pas donner son visa à l'exécution de la dépense.

01.17 Marco Van Hees (PTB-GO!): Plus on avance dans cette affaire, plus les fautes de la ministre Galant sont accablantes.

Monsieur Ledoux, vous avez expliqué la chronologie des événements. Mais lorsque vous vous apercevez que le cabinet ne veut pas suivre les règles des marchés publics, il n'y a pas d'écrit de votre part. Pourquoi?

Vous dites que le cabinet Clifford est plus cher que les autres, puisque le tarif est de 600 euros de l'heure, hors TVA et avec une ristourne de 30 % (soit un tarif plein, TVA comprise, de 1 037 euros l'heure). Étant les plus chers, sont-ils plus compétents? J'ai entendu dire que leur travail sur la loi aérienne était si mauvais que votre administration a dû réécrire la loi. Est-ce vrai?

Sur les huit mois de silence du cabinet de la ministre, n'y a-t-il pas de réponse du tout du cabinet, ou y a-t-il des mails qui ne répondent pas à la question?

Dans votre mail du 3 novembre, vous dites au cabinet: "Question budget, on est au-delà de notre budget légal suite aux dépenses dues au plan Wathelet mais cela, on s'en occupe". Que voulez-vous dire?

Nous avons reçu une note à l'Inspection des finances. Il y a trois postes du cabinet d'avocats Clifford Chance: "Belgocontrol", "Aides d'État au secteur aérien", "Nuisances sonores". Ces trois postes se retrouvent imputés en division organique 21 ("Organes de gestion"), alors que les honoraires relatifs aux conseils juridiques sont imputés en division organique 52 ("Transports

aangerekend op de begroting van organisatieafdeling 52 (Luchtvaart). Is er hier geen probleem met de budgettaire aanrekening?

Men stelt ook vast dat het kabinet van mening veranderd is over het antwoord aan de Europese Commissie. Aanvankelijk heeft het kabinet het over Stibbe maar nadien opteert het voor Clifford. Vanwaar die ommekeer?

Kan u ons tot slot meer toelichtingen geven over de facturen, de bedragen en de uitsplitsing van de honoraria van Clifford? Kan u ook meer opheldering geven over de vigerende regels? U had het over bijzondere en niet-bijzondere sectoren. Welke regels gelden er in de verschillende gevallen?

De **voorzitter**: Na deze vragenronde heeft de heer Ledoux het woord om te antwoorden. Nadien kunnen de leden desgevallend nog bijkomende vragen stellen, maar het is niet de bedoeling dat er replieken komen.

01.18 **Laurent Ledoux** (*Frans*): De gebeurtenissen kunnen worden opgesplitst in vier fasen: een onderzoeksfase, waarin de FOD op vraag van het kabinet contact opneemt met Clifford; een voorbereidende fase, waarin de FOD en het kabinet aan een bestek werken; een uitvoerende fase, waarin het kabinet beslist een beroep te doen op Clifford en Stibbe en wij genoopt zijn die beslissing te volgen; en een vierde fase van 'mist', waarin de FOD niet op de hoogte wordt gebracht van de evolutie van de aan Clifford toevertrouwde dossiers en we proberen de uitgaven te objectiveren, zonder de bedragen of de aard ervan te kennen.

We maakten op 29 oktober 2014 weliswaar overhaast een beoordelingsfout, maar die werd zeer snel rechtgezet. Het kabinet besliste desondanks geen offerteaanvraag uit te schrijven en wij zijn daar niet schriftelijk op teruggekomen, vooreerst omdat ons standpunt al op papier stond en ook omdat men, gelet op de urgentie en het vertrouwelijke karakter van het dossier inzake staatssteun, kon denken dat die gang van zaken aanvaardbaar was, ook al verliep niet alles conform de wet.

Aangezien het kabinet een beslissing had genomen, hebben we op preciezere instructies gewacht, die er echter niet zijn gekomen.

Pas op 24 september stelden we vast dat het takenpakket van Clifford sterk was uitgebreid: het kantoor zou zich voortaan bezighouden met

aériens"). N'y a-t-il pas là un problème d'imputation budgétaire?

On constate aussi que le cabinet a changé d'avis à propos de la réponse à la Commission européenne. Dans un premier temps, il mentionne Stibbe pour, ensuite, opter pour Clifford. Pouvez-vous expliquer ce revirement?

Pour finir, pouvez-vous nous éclairer sur les factures, les montants et la ventilation des honoraires de Clifford? Pourriez-vous également faire la clarté sur les règles en vigueur? Vous avez parlé de secteurs spéciaux et d'autres qui ne l'étaient pas. Quelles sont les règles applicables dans les différents cas?

La **présidente**: À l'issue de ce tour de table, M. Ledoux a la parole pour répondre aux questions qui lui ont été posées. Les membres pourront ensuite formuler d'autres questions s'ils le souhaitent, l'objectif n'étant toutefois pas que les réponses de M. Ledoux fassent l'objet de répliques.

01.18 **Laurent Ledoux** (*en français*): On peut regrouper ce qui s'est passé en quatre phases: une phase exploratoire, durant laquelle le SPF prospecte Clifford à la demande du cabinet; une phase préparatoire, où le SPF et le cabinet travaillent à un cahier des charges; une phase exécutoire, où le cabinet décide de recourir à Clifford et Stibbe, et nous devons nous exécuter. La quatrième phase est celle du "brouillard", quand le SPF est tenu à l'écart de l'évolution des dossiers confiés à Clifford et quand nous cherchons à objectiver les dépenses, sans en connaître ni les montants ni la nature.

Si nous avons fait une erreur d'appréciation dans l'urgence le 29 octobre 2014, nous revenons très vite là-dessus. Malgré tout, le cabinet décide de ne pas faire d'appel d'offres et nous ne revenons pas à la charge de manière écrite, parce que nous l'avions déjà fait et aussi parce que, vu l'urgence et la confidentialité du dossier "Aides européennes", et même si ce n'était pas tout à fait conforme à la loi, on pouvait penser que c'était acceptable.

Le cabinet ayant décidé, nous en attendons des instructions plus précises, lesquelles ne viendront pas.

Ce que nous constatons seulement le 24 septembre, c'est l'élargissement très important des missions confiées à Clifford: ce ne sont plus

adviesdossiers in plaats van geschillendossiers. Bij de toepassing van de wet maken alle FOD's echter een strikt onderscheid tussen adviesdossiers en geschillendossiers.

Meerdere personen hebben gewag gemaakt van de spanningen die er tussen mijzelf en de staatssecretarissen Wathelet en Fonck zijn geweest. Dat bewijst dat ik onpartijdig ben.

Ik tracht de overheidsbelangen te verdedigen. Toen ik zo vrij was mevrouw Fonck van antwoord te dienen, deed ik dat omdat ik vond dat men de financiën van de Belgische Staat in gevaar bracht.

Het ligt niet in mijn aard om met iedereen in conflict te treden.

(Nederlands) Er is geen persoonlijk probleem met de minister of haar kabinet. We vragen alleen maar respect voor de ambtenaren, duidelijk afspraken en transparantie. Momenteel hebben we een probleem met Belgocontrol omdat we ondanks herhaalde vragen aan de CEO en de minister geen toegang krijgen tot belangrijke informatie met het oog op onze controletaak.

Het verslag van de Inspectie van financiën is duidelijk. Bij adviesopdrachten wordt altijd gewerkt met openbare aanbestedingen. Bij andere openbare opdrachten vragen we, zonder publiciteit, een offerte aan drie advocatenkantoren. We werken bijvoorbeeld al jaren met advocatenkantoren als Stibbe omdat zij het dossier van de vluchtenspreiding het beste kennen. Maar ik geef toe dat we hiervoor om de drie jaar nieuwe openbare opdrachten hadden moeten lanceren. In de toekomst zullen we dat dan ook doen.

(Frans) De exacte bedragen staan in de documenten die ik u voorgelezen heb en die u ook werden bezorgd. Wij beschikken op dit moment niet over verdere informatie. Wij hebben om een *time sheet* verzocht, echter zonder resultaat.

U vraagt of ik denk dat het kabinet in dezen de hand in het spel heeft gehad? Ik denk dat die vraag werd beantwoord tijdens mijn uiteenzetting. Zoals ik heb gezegd, heeft mevrouw Offergeld mij opgedragen Clifford Chance te contacteren en heeft zij mij het nummer doorgespeeld van de partner die ik moest bellen. Het was de bedoeling na te gaan of zij konden helpen in het dossier over het verlenen van staatssteun aan de luchtvaartmaatschappijen en bij het formuleren van een antwoord daarover aan de Europese Commissie.

des dossiers de litige, mais des dossiers de conseil. Or, dans tous les SPF, une grande différence est établie dans l'application de la loi entre les dossiers de conseil et de litige.

Plusieurs ont évoqué les tensions que j'avais eues avec les secrétaires d'État M. Wathelet, et Mme Fonck. Cela prouve que je suis impartial.

J'essaye de défendre les intérêts de l'État. Lorsque je me suis permis de répliquer à Mme Fonck, c'est parce que j'estimais que l'on mettait en danger les deniers de l'État.

Ce n'est pas dans ma nature d'avoir des conflits avec tout un chacun.

(En néerlandais) Je n'ai aucun problème personnel avec la ministre ou son cabinet. Nous ne leur demandons qu'une seule chose: qu'ils respectent les fonctionnaires, concluent des accords clairs et fassent preuve de transparence. Nous rencontrons actuellement un problème avec Belgocontrol parce que malgré nos demandes répétées au CEO et à la ministre, nous ne pouvons pas accéder à des informations importantes en vue de mener à bien notre tâche de contrôle.

Le rapport de l'Inspection des finances est clair. Pour les missions de conseil, il est toujours recouru aux adjudications publiques. Pour d'autres missions publiques nous demandons, sans publicité, une offre à trois cabinets. Ainsi, nous travaillons depuis plusieurs années déjà avec Stibbe parce qu'ils connaissent le mieux le dossier de la dispersion des vols. Je reconnais toutefois qu'à cet égard nous aurions dû organiser des marchés publics tous les trois ans. C'est dès lors ce que nous ferons dorénavant.

(En français) Les montants précis figurent dans les documents que je vous ai lus et remis. Nous n'avons pas d'autres informations à ce stade. Nous avons demandé un *time sheet*, nous ne l'avons pas.

Est-ce que je considère que le cabinet était à la manœuvre? Je crois l'avoir dit dans mon exposé. Comme je l'ai dit, Mme Offergeld m'avait demandé de contacter Clifford Chance et m'a communiqué le numéro du partenaire qu'il fallait joindre. Le but était de les entendre pour savoir s'ils pourraient être utiles dans le dossier de l'aide aux compagnies aériennes et de la réponse à ce sujet que nous devons formuler à la Commission européenne.

Wij hebben het kabinet in herinnering gebracht welke regels er in dat verband van toepassing zijn. Wij hadden toen echter nog geen zicht op de omvang van de uitgave die een en ander zou meebrengen. Dat kwam pas op 24 september.

Er was overeengekomen om een mededingingsprocedure op te zetten voor drie bedrijven. Later heeft het kabinet dat plan opgegeven, maar ik weet niet waarom.

Het is de adjunct-kabinetschef die ons het bedrag van 400.000 euro heeft meegedeeld. Er bestaat e-mailverkeer hierover, maar dat werd niet opgenomen in mijn uiteenzetting.

Wij hebben dit niet opnieuw aan de orde gesteld, omdat wij ervan uitgingen dat het over een geschillendossier ging, en dat wij ons gezien het dringende en vertrouwelijke karakter ervan moesten schikken naar de beslissingen van het kabinet.

Het kabinet heeft eerst een raming van de facturen bezorgd, gevolgd door facturen die precies overeenkwamen met die ramingen. Wij hebben het kabinet gevraagd de ter verantwoording van die facturen geleverde prestaties te valideren en wij hebben geen antwoord ontvangen.

Wat de vliegwet en de vermeende lekken betreft, is alles begonnen met een open brief van vakbondsvertegenwoordigers, als uiting van de toenemende frustratie bij de administratie door het gedrag van het kabinet. In het verlengde daarvan heeft minister Galant een verklaring afgelegd aan een journalist.

Wij hebben veel waardering voor het werk van Stibbe. Als dat niet zo was, dan zouden wij niet al jarenlang met dat kantoor samenwerken. Over de vraag of het opportuun was om een beroep te doen op het vonnis van de rechtbank te Brussel liepen de meningen uiteen tussen Stibbe en het kabinet, en wij begrepen niet waarom Stibbe daar altijd maar op terugkwam. Ik denk niet dat ik Stibbe van wat dan ook beschuldigd heb, maar wij hebben ons vragen gesteld en hebben het kabinet gewaarschuwd.

(Nederlands) Het is aan de minister om te beslissen op welke manier zij met ons verder wil samenwerken. Wij staan open voor samenwerking, mits het nodige respect en duidelijke afspraken.

Mijn e-mail van 1 november 2014 is naar mijn smaak zeer duidelijk, maar in de praktijk is er sprake van verschillende interpretaties. Ik geef toe dat mijn eerste advies aan het kabinet verkeerd

Nous avons rappelé les règles en usage au cabinet. Nous n'avions alors aucune idée des proportions que les dépenses pourraient prendre et nous ne l'avons su que le 24 septembre.

Il y avait un accord sur le fait de mettre trois sociétés en concurrence mais il y a eu par la suite un changement d'approche de la part du cabinet dont j'ignore les raisons.

Le montant de 400 000 euros nous a été communiqué par la chef de cabinet adjointe. Il y a des mails à ce sujet qui ne sont pas repris dans le texte de mon exposé.

Nous ne sommes pas revenus à la charge parce que nous considérons qu'il s'agissait d'un dossier de litiges, dans l'urgence et la confidentialité et que nous devons obtempérer aux décisions du cabinet.

Le cabinet a transmis d'abord l'estimation des factures et par après des factures correspondant exactement à ces estimations. Nous lui avons demandé validation des travaux réalisés pour justifier ces factures et nous n'avons pas reçu de réponse.

Pour ce qui est de la loi aéronautique et des supposées fuites, tout a commencé par une lettre ouverte de représentants syndicaux suite à une frustration croissante dans l'administration générée par le comportement du cabinet à son égard, ce qui amène à une déclaration de Mme Galant à un journaliste.

Nous apprécions grandement le travail de Stibbe. Si ce n'était pas le cas, nous ne travaillerions pas avec eux depuis des années. Cependant, sur l'opportunité de faire appel au jugement du tribunal de Bruxelles, il y avait des divergences de vue entre Stibbe et le cabinet et nous ne comprenions pas pourquoi Stibbe revenait sans cesse là-dessus. Je ne crois pas avoir accusé Stibbe de quoi que ce soit mais nous nous sommes posé des questions et en avons alerté le cabinet.

(En néerlandais) Il appartient à la ministre de décider de quelle manière elle entend continuer à collaborer avec nous. Nous sommes disposés à le faire moyennant le respect nécessaire et pour autant que les accords soient clairs.

Pour moi, le courriel que j'ai envoyé le 1^{er} novembre 2014 était limpide mais il a apparemment donné lieu à des interprétations divergentes. J'admets que le premier avis que j'avais adressé au cabinet était

was, maar dat werd snel rechtgezet.

Ik weet niet of er drie advocatenkantoren werden gecontacteerd. Wij wisten overigens niet dat Clifford Chance enige competentie had op vlak van de aeronautica. Als ik spreek over een contract, bedoel ik een impliciet contract.

Voorts weet ik niet wat er tussen 3 en 4 november is gebeurd.

Het eerste antwoord op onze e-mails uit 2014 kwam er op 24 september 2015.

De samenwerking was in woorden misschien harmonieus, maar naar daden was het toch even zoeken.

(Frans) Op de vraag van de heer Hellings kan ik antwoorden dat de opdracht werd uitgebreid, maar dat we dat pas op 24 september 2015 hebben vernomen. Het ging niet langer over geschillendossiers, maar over juridische adviesverlening. Dat maakt veel uit voor de strikte toepassing van de wet, ook al geldt de verplichting om een overheidsopdracht uit schrijven voor alle dossiers.

Aan welke wetsontwerpen heeft het advocatenkantoor Clifford gewerkt? Vooral aan die veelbesproken vliegwet. Het kantoor heeft echter ook mee een systeem van heffingen helpen ontwikkelen voor Belgocontrol, iets waarvan wij absoluut niet op de hoogte waren. Daarnaast zijn er nog de staatssteun, bepaalde zeer specifieke dossiers in verband met de vluchten boven Brussel, enz.

De reactie van de Inspecteur van financiën, de heer Berger, met betrekking tot de 400.000 euro aan provisionele kredieten was: "soit". Hij aanvaardt het voldongen feit. Volgens mij dacht hij dat dat bedrag betrekking had op de geschillendossiers. Voor dergelijke dossiers kunnen de provisionele kredieten immers worden aangesproken. Wij zouden de opdracht beter hebben afgebakend en een correct dossier hebben ingediend bij de Inspectie van financiën.

Hebben wij de minister gewaarschuwd? Ja, dat hebben we gedaan via al onze herinneringsmails. We hebben geen antwoord ontvangen.

Waarom wilden ze werken aan de vliegwet? Dat staat in de regeringsnota. Het is dan ook volstrekt geoorloofd dat ze dat doen en het staat niet aan mij om me uit te spreken over de te hanteren werkwijze. Wij waren daar niet bij betrokken. Wij

erroné mais je l'ai rapidement rectifié.

J'ignore si trois cabinets d'avocats ont été contactés. Nous ne savions d'ailleurs pas que Clifford Chance avait une quelconque compétence en matière d'aéronautique. Quand j'emploie le mot contrat, ça veut dire contrat implicite.

Par ailleurs, j'ignore ce qui s'est passé entre le 3 et le 4 novembre.

La première réponse à nos courriels de 2014 est parvenue le 24 septembre 2015.

La coopération a peut-être été harmonieuse en paroles mais cela ne s'est pas traduit en actes spontanément.

(En français) Quant à votre question, M. Hellings, il y a eu élargissement mais nous n'avons été mis au courant que le 24 septembre 2015. Nous sommes passés de dossiers limités aux litiges à des dossiers de conseils. Cela fait une grande différence au niveau de l'application stricte de la loi, même si tous les dossiers sont soumis à l'obligation des marchés publics.

Sur quels projets de loi le cabinet Clifford a-t-il travaillé? Principalement à cette fameuse loi aéronautique. Mais également à développer un système de redevance pour Belgocontrol, dont nous n'avions absolument aucune connaissance. Il y a aussi les aides d'État, certains dossiers très ponctuels au niveau du survol de Bruxelles, etc.

À la question des 400 000 euros en crédits provisionnels, la réponse de M. Berger, Inspecteur des finances est "soit". Il l'accepte devant le fait accompli. Je pense que selon lui il s'agissait de dossiers de litiges. En effet, pour ce genre de dossiers, on peut demander des crédits provisionnels. Nous aurions mieux défini les contours de la mission et soumis un dossier en bonne et due forme à l'Inspecteur des finances.

"Avez-vous averti la ministre?" Oui, au travers de tous nos mails de rappel. Nous n'avons pas reçu de réponse.

"Pourquoi voulaient-ils travailler sur la vliegwet?" C'est inscrit dans la note gouvernementale. Il est donc tout à fait légitime de le faire et je n'ai pas à me prononcer sur la façon de le faire. Nous n'avons pas été associés. La première fois où nous avons

hebben voor het eerst kennisgenomen van de ontwerpvliegwet op 7 juli 2015.

Dat wordt op dat moment voorgesteld als het werk van het kabinet. Pas in september merken we dat het werk eigenlijk gedaan werd door Clifford, met de steun van Belgocontrol. Dat hebben we op 21 september vernomen, op onze eerste ontmoeting met Clifford over de vliegwet.

In dat stadium worden de totale uitgaven voor de diensten van Clifford op 590.000 euro geraamd. Van eind 2014 tot 2015 wordt het bedrag door Clifford en het kabinet op 591.000 euro geraamd. Over de juistheid van dat bedrag kan ik mij niet uitspreken. Ik weet niet in detail welke prestaties Clifford effectief voor het kabinet geleverd heeft.

(Nederlands) Wij zullen zorgen voor een benchmark. De heer Calvo vroeg ook of er een contract is. Dat is er impliciet. Van een schriftelijk contract hebben wij echter geen weet. Waarschuwingen waren er het hele jaar door. In mijn verslag heb ik overigens duidelijk gemaakt dat *the lead* bij het kabinet lag. Of er daartoe een specifieke reden is, weet ik niet. Dat moet u aan minister Galant vragen. Op de vragen over de lekken heb ik al uitvoerig geantwoord.

Mijnheer Nollet, zoals blijkt uit het mailverkeer ontvingen wij pas op 24 september de eerste informatie over de facturen, terwijl die al op 27 maart door Clifford werd bezorgd. Waarom dat zo is, kan ik u niet vertellen.

De raming die ons door Clifford werd bezorgd van de bedragen in verband met het werk voor de vliegwet bedraagt om en bij 200.000 euro.

Wat het bestaan van een contract betreft, mevrouw Matz, geloof ik dat er een stilzwijgende overeenkomst was, maar we weten niet of er ook een schriftelijk contract werd opgesteld.

Voor de plotse koerswijziging bij het kabinet heb ik geen uitleg.

De contracten worden doorgaans inderdaad op diverse manieren afgesloten, al is er ruimte voor verbetering, zoals ik eerder al heb erkend.

In het dossier dat ons bezighoudt, is het de minister

pris connaissance de ce *draft* de *vliegwet*, c'est le 7 juillet 2015.

À ce moment-là, il est présenté comme le travail du cabinet. Ce n'est qu'en septembre, que nous réalisons que ce travail a été effectué par Clifford, avec le soutien de Belgocontrol. Nous l'apprenons le 21 septembre, lors de notre première réunion avec Clifford sur la *vliegwet*.

Concernant la facturation des services de Clifford, le coût total est de 590 000 euros estimés à ce stade. Fin 2014 jusque 2015, 591 000 euros sont estimés par Clifford et le cabinet pour leurs prestations. Je ne peux pas me prononcer sur le fait que ce montant soit correct. Je n'ai pas le détail de ce que Clifford a effectivement presté et réalisé pour le cabinet.

(En néerlandais) Nous veillerons à organiser un benchmarking. M. Calvo a aussi demandé si un contrat avait été signé. Un contrat a été implicitement conclu mais nous n'avons pas connaissance de l'existence d'un contrat écrit. Des mises en garde ont été adressées tout au long de l'année. Dans mon rapport, j'ai d'ailleurs indiqué clairement que le leadership se situait au niveau du cabinet. J'ignore si une raison spécifique explique cette situation. C'est à la ministre Galant qu'il faut poser cette question. En ce qui concerne les questions ayant trait aux fuites, j'ai déjà répondu en long et en large.

Monsieur Nollet, le fait que nous recevions les premières informations relatives aux factures le 24 septembre, alors qu'elles avaient été fournies par le cabinet Clifford le 27 mars ressort des échanges de mails. Je ne peux vous en dire la raison.

D'après ce qu'ils nous ont communiqué, les estimations de Clifford au sujet des montants relatifs à la *vliegwet* tournent autour de 200 000 euros.

Madame Matz, je pense qu'il y a eu un contrat tacite mais nous ne savons pas s'il y a eu un contrat écrit.

Je ne peux pas plus vous expliquer ce changement de comportement de la part du cabinet.

Les contrats sont, en effet, conclus habituellement de façon diverse même si, comme je l'ai reconnu, il y a des choses à améliorer.

Dans ce cas, c'est la ministre qui dispose de la

die bevoegd is om een overeenkomst te sluiten. Het besluit van 19 januari 2011 waarmee de aan mij gedelegeerde bevoegdheden werden ingetrokken verbiedt ons uitdrukkelijk bepaalde beslissingen te nemen, meer bepaald wanneer de minister advocaten aanwijst voor de gerechtelijke procedures of wanneer de kosten voor een juridisch advies in het kader van een onderhandelde procedure 10.000 euro ex btw overstijgen.

Het is duidelijk dat we geen zeggenschap hadden.

Neen, mijnheer Dallemagne, dat is niet de gewoonte. Wij zijn die werkwijze in elk geval niet gewend. Waarom heeft het kabinet zo gehandeld? Dat moet u aan de minister vragen.

Dat de mandatering niet werd opgevolgd, is evenmin de gewoonte maar in dit geval hebben we geen precieze instructies gekregen.

En ja, in vergelijking met de bedragen die we normaal zien passeren, is dat kantoor extreem duur. Ik spreek me niet uit over het tariefniveau als dusdanig: aangezien het kabinet had geoordeeld dat het aanvaardbaar was, was er geen reden om ons daar formeel tegen te verzetten.

Dat we eind september facturen van advocaten ontvangen die betrekking hebben op een periode die van 29 oktober 2014 tot eind maart 2015 loopt, zijn we helemaal niet gewend.

Mijnheer Maingain, tot op heden hebben we geen enkele *time sheet* ontvangen en weten we niet concreet wat er werd gepresteerd. We hebben twee rappels naar het kabinet gestuurd maar we hebben nog niets ontvangen.

Mijnheer Van Hees, we hebben een en ander niet schriftelijk bevestigd. Ik denk dat ik die vraag afdoend heb beantwoord. Zijn ze bekwaam omdat ze duurder zijn? Dat kan ik niet beoordelen. In elk geval oogstte het ontwerp van vliegwet dat we hebben ontvangen niet veel bijval bij mijn experts. We hebben daaromtrent een vrij duidelijke nota aan het kabinet bezorgd waarin we hebben voorgesteld van nul af aan te beginnen. Ook die is tot op heden zonder antwoord gebleven.

Vóór 24 september hebben wij geen enkel antwoord gekregen met betrekking tot de aard en de omvang van de prestaties van Clifford. Waarom koos men eerst voor Stibbe en nadien voor Clifford? Ik kan u daar niet op antwoorden, alleen de minister en haar kabinet kunnen dat.

01.19 Marco Van Hees (PTB-GO!): U heeft het

capacité de conclure. L'arrêté de délégation du 19 janvier 2011, qui me retirait mes pouvoirs de délégation, interdit expressément que nous prenions certaines décisions, notamment quand la ministre désigne les avocats pour les procédures judiciaires ou quand une consultation juridique dépasse les 10 000 euros HTVA en procédure négociée.

Il est clair que nous n'avons pas de pouvoir.

Monsieur Dallemagne, non, ce n'est pas une habitude. En tout cas, pas de cette façon-là. Pourquoi le cabinet a-t-il fait cela? Vous devez poser la question à la ministre.

Quant à l'absence de suivi de mandatement, ce n'est pas une habitude mais, ici, nous n'avons pas eu d'instructions précises.

Et, oui, c'est extrêmement cher par rapport à ce que nous avons l'habitude de voir. Je ne me prononce pas sur le niveau en tant que tel: le cabinet ayant jugé que c'était acceptable, nous n'avons pas de raison de nous y opposer formellement.

Le fait de recevoir fin septembre des factures d'avocats qui portent sur une période qui va du 29 octobre 2014 à fin mars 2015 n'est pas du tout une habitude.

Monsieur Maingain, à ce jour nous n'avons reçu aucun *time sheet* et ne savons pas concrètement ce qui a été presté. Nous avons envoyé deux rappels au cabinet mais, à ce jour, nous n'avons rien reçu.

Monsieur Van Hees, il n'y a pas d'écrit de notre part. Je pense que j'ai suffisamment répondu à cela. Sont-ils plus compétents parce qu'ils sont plus chers? Je ne peux en juger. En tout cas, le brouillon de loi aéronautique que nous avons reçu n'a pas été bien apprécié par mes experts. Nous avons remis au cabinet une note assez claire à ce sujet, qui préconise de repartir de zéro, sans retour à ce jour non plus.

Nous n'avons eu aucune réponse avant le 24 septembre au sujet de la nature du travail de Clifford ou de l'ampleur de ses prestations. Pourquoi être passé de Stibbe à Clifford? Je ne peux vous répondre, seule la ministre et son cabinet le peuvent.

01.19 Marco Van Hees (PTB-GO!): Vous évoquez

over een overschrijding van het wettelijke budget, die te wijten zou zijn aan uitgaven die voortvloeien uit het plan-Wathelet.

un dépassement du budget légal, dû aux dépenses du plan Wathelet.

01.20 Laurent Ledoux (Frans): Dat had er niets mee te maken. Ingevolge het plan-Wathelet zijn de uitgaven voor advocatenhonoraria explosief toegenomen als gevolg van de geschillen en de beroepsprocedures. Wij wilden preciseren dat wij de uitgaven nauwkeurig bijhielden. Mijn juridische dienst verricht op dat vlak uitstekend werk. Het was dan ook onze bekommernis om te weten of de aan Clifford verschuldigde bedragen ten laste zouden vallen van ons budget dan wel van de enveloppe die door de regering was uitgetrokken voor de uitgaven in het kader van het dossier van de vluchten boven Brussel.

01.20 Laurent Ledoux (en français): Cela n'avait rien à voir. Suite au plan Wathelet, il y a eu une explosion des dépenses d'avocat, à cause des litiges et des recours. Nous voulions préciser que nous suivions au plus près les dépenses. Mon service juridique accomplit un travail remarquable de ce point de vue. De là notre préoccupation de savoir si les montants dus à Clifford seraient imputés sur notre budget ou sur l'enveloppe consacrée par le gouvernement aux dépenses dans le dossier du survol de Bruxelles.

De **voorzitter:** Ik dank de heer Ledoux voor zijn uiteenzetting. Hij antwoordde echter nog niet op een concrete vraag van de heer Van den Bergh over het samenvallen van belangrijke beslissingen in het luchthavendossier en het opduiken van incidenten tussen de FOD en het kabinet. De heer Geerts vroeg ook welke lessen de administratie trekt uit de nota van de Inspectie van financiën, waarin zij op de vingers werd getikt.

La **présidente:** Je remercie M. Ledoux pour son exposé. Il n'a toutefois pas encore apporté de réponse à la question concrète de M. Van den Bergh sur la concomitance entre la prise de décisions importantes dans le dossier de l'aéroport et la survenue d'incidents entre le SPF et le cabinet. M. Geerts a, quant à lui, interrogé M. Ledoux sur les leçons que son administration tirerait de la note de l'inspection des finances dans laquelle elle se fait taper sur les doigts.

01.21 Jean-Marc Nollet (Ecolo-Groen): Wat is de bron van dat document: betreft het een bijlage bij een mail? Er is een discrepantie tussen de pagina's 42 en 43 met betrekking tot de periode die door het dossier "vliegroutes" wordt bestreken: men heeft het over een periode die begint op 15 december of op 24 november.

01.21 Jean-Marc Nollet (Ecolo-Groen): Quelle est la source de ce document: s'agit-il d'une annexe à un mail? Il y a une divergence entre les pages 42 et 43 quant à la période couverte par le dossier "Pistes de vol": on parle d'une période commençant le 15 décembre ou le 24 novembre.

01.22 Laurent Ledoux (Frans): Het betreft stukken in bijlage bij de mail die Clifford Chance naar het kabinet heeft gestuurd en die ons nadien werden bezorgd.

01.22 Laurent Ledoux (en français): Ce sont des pièces attachées au mail qu'avait fait parvenir Clifford Chance au cabinet et qui nous ont été transmises par après.

01.23 Jean-Marc Nollet (Ecolo-Groen): Heeft u gezien dat de ontwerpfacturen dateren van 7 september?

01.23 Jean-Marc Nollet (Ecolo-Groen): Avez-vous vu que les projets de factures datent du 7 septembre?

01.24 Laurent Ledoux (Frans): Wanneer men u een mail forwardt met attachments en u daar attachments aan toevoegt, dan kan men daar nadien geen enkel onderscheid meer in maken. Ik zou de datum van de verschillende bijlagen moeten nakijken om te bepalen of ze werden toegevoegd.

01.24 Laurent Ledoux (en français): Lorsqu'un mail vous est *forwardé* avec des *attachments*, et que vous y rajoutez des *attachments*, ceux-ci vont tous se mettre au même niveau. Il faudrait que j'examine la date des différentes annexes pour déterminer si elles ont été ajoutées.

01.25 Jef Van den Bergh (CD&V): In hoeverre is de heer Ledoux betrokken bij actiegroepen rond het spreidingsplan en hoe kan dat verzoend worden met zijn functie?

01.25 Jef Van den Bergh (CD&V): Dans quelle mesure M. Ledoux est-il impliqué dans des groupes d'action liés au plan de dispersion des vols nocturnes et cette implication est-elle compatible avec ses fonctions à la tête du SPF Mobilité et

Transports?

01.26 Laurent Ledoux (*Nederlands*): Ik ben absoluut niet geëngageerd in enige actiegroep, maar ik ontvang samen met mijn medewerkers regelmatig actiegroepen om hun standpunten te aanhoren en soms ook verkeerde opvattingen te ontkrachten, zoals onlangs nog in verband met tekeningen in de verslagen van Belgocontrol die volgens bepaalde actiegroepen verkeerd waren. Wij hebben dat kunnen weerleggen.

Ik probeer samen met mijn medewerkers een zo objectief mogelijke positie in te nemen. Dat ik aanwezig was bij een presentatie van Belgacontrol en de mediator betekent overigens niet dat ik deel uitmaak van bepaalde actiegroepen.

01.27 David Geerts (sp.a): Heeft het feit dat de heer Ledoux geen toegang heeft tot Belgocontrol te maken met de factuur inzake de financiering van Belgocontrol, of spelen nog andere elementen mee die ertoe leiden dat de administratie haar rol niet volwaardig kan spelen omdat zij door het kabinet uit bepaalde belangrijke zaken wordt weggehouden?

01.28 Karine Lalieux (PS): Ik vind het moedig dat iemand zijn fouten durft toe te geven, poogt uit te zoeken welke in zijn dienst geldende praktijken moeten worden aangepast en ook zijn medewerkers niet laat vallen. Als men door een ombudsman wordt uitgenodigd, is het normaal dat men nagaat wat de omwonenden denken.

Volgens u is er geen overeenkomst, maar wel een delegatiebesluit. U hebt eraan herinnerd dat als een minister een kantoor aanwijst, de administratie zich daar niet tegen kan verzetten en dat alleen de minister zijn of haar handtekening kan plaatsen. Kunnen wij een overeenkomst zien met de handtekening van de minister erop? Zo niet wil dat zeggen dat een telefoontje volstaat om voor een opdracht te worden aangesteld en om de administratie op te dragen het desbetreffende bedrag in de begroting op te nemen zonder dat is geweten over welke opdracht het precies gaat.

01.29 Denis Ducarme (MR): Ik dank u, mijnheer Ledoux. Bravo dat u uw fout hebt toegegeven. U hebt echter een tweede fout begaan door over een dermate belangrijk aspect van het dossier mondeling te willen communiceren. U zou daarvoor eveneens de verantwoordelijkheid op u moeten nemen in plaats van u te verschuilen achter de andere elementen die hebt aangehaald om u in te

01.26 Laurent Ledoux (*en néerlandais*): Je ne suis absolument pas engagé dans le moindre groupe d'action. En revanche, mes collaborateurs et moi recevons à intervalles réguliers des groupes d'action dont nous souhaitons connaître le point de vue. Ces contacts sont parfois l'occasion de battre en brèche certaines idées reçues: ainsi récemment, nous avons pu démontrer à certains groupes d'action que les schémas publiés dans les rapports de Belgocontrol étaient bien exacts, contrairement à ce qu'ils pensaient.

Je m'efforce de prendre position avec un maximum d'objectivité, en concertation avec mes collaborateurs. Par ailleurs, ma présence lors d'une présentation de Belgocontrol et du médiateur ne signifie pas que je fais partie de ces groupes d'action.

01.27 David Geerts (sp.a): Le fait que M. Ledoux n'ait pas accès à Belgocontrol est-il lié à la facture ayant trait au financement de Belgocontrol ou d'autres éléments peuvent-ils expliquer que l'administration ne peut pas jouer son rôle pleinement parce qu'elle est tenue à distance de certains dossiers importants par le cabinet?

01.28 Karine Lalieux (PS): Il est courageux d'assumer ses erreurs, de chercher à changer les pratiques, de soutenir ses collaborateurs. Quand on est invité par un médiateur, il est normal d'aller entendre ce que pensent les riverains.

Vous dites qu'il n'y a pas de contrat, mais qu'il y a un arrêté de délégation. Vous avez rappelé que lorsque la ministre désigne un bureau, l'administration n'a pas le pouvoir de s'y opposer; seule la ministre peut signer. Pouvons-nous disposer de cette signature sur une convention? Sinon, cela veut dire qu'il suffit d'un coup de téléphone pour être engagé, l'administration devant mettre au budget le montant demandé, sans qu'on sache pour quel travail exactement.

01.29 Denis Ducarme (MR): Merci, Monsieur Ledoux. Je vous félicite d'avoir reconnu votre erreur. Cependant, avoir choisi de communiquer oralement sur un aspect aussi important constitue une seconde erreur, que vous devez également assumer, sans vous retrancher derrière les autres aspects que vous avez présentés pour vous couvrir.

dekken.

Ik wil het hebben over het communicatieprobleem van de heer Ledoux, en meer bepaald over het intrekken van uw financiële bevoegdheden door toenmalig minister Fonck. Hoewel u de administratie leidt, weet u niet over dit dossier! Als hoofd van de administratie moet u op de hoogte zijn! Volgens mij moet u anders gaan communiceren met uw minister. Het kan toch niet dat u problemen had met minister Fonck, dat u communicatieproblemen hebt met minister Galant, en dat iedereen dat maar normaal vindt! Men zou kunnen zeggen dat u beter met de pers communiceert dan met uw minister, want het is bekend dat de lekken geen eenrichtingsverkeer waren!

Ik kom tot mijn vraag. Het verbaast me dat u zo weinig aandacht schenkt aan het rapport van de Inspectie van de financiën waarover we sinds gisteren beschikken. Als besluit op blz. 7 lees ik immers dat uit de analyse blijkt dat de diensten van de FOD Mobiliteit en Vervoer de geldende regels voor de gunning van overheidsopdrachten niet steeds in acht nemen. U moet u toch op uw ongemak voelen wanneer men in datzelfde rapport ziet dat er bijna 1 miljoen euro gaat naar de advocatenkantoren Stibbe en Vanden Eynde!

In het rapport van de Inspectie van financiën staat te lezen dat uw departement zich gedurende het hele jaar 2014 niet aan de regels heeft gehouden. Mijnheer Ledoux, kan u ons hier dan zeggen dat alle regels in uw departement sinds het begin van het jaar 2014 werden nageleefd en betwist u bijgevolg het rapport van de Inspectie van financiën?

Rekening houdend met het rapport van de Inspectie van financiën moet u volgens mij toch minimaal uw verantwoordelijkheid opnemen veeleer dan de schuld op uw minister af te schuiven.

01.30 Nele Lijnen (Open Vld): De heer Ledoux heeft niet geantwoord op mijn vraag of hij bij het voorlezen van de e-mail van 4 november 2014 niet een mogelijk belangrijke zin heeft weggelaten. Bovendien zei hij aanvankelijk dat hij een heel duidelijk advies heeft gegeven aan het kabinet, maar acht hij dat nadien zelf toch vatbaar voor interpretatie.

Als hij zegt dat er vooral meningsverschillen waren tussen het kabinet en Stibbe en dat hij aan Stibbe nooit een vraag heeft gesteld, spreken verschillende mails dat tegen. Getuige de volgende passage in

Je voudrais poursuivre sur le problème de communication de M. Ledoux. Je vais revenir sur le feuilleton lié au retrait de vos attributions financières par rapport à Mme Fonck. Vous êtes chef de l'administration et, sur ce dossier, vous n'êtes au courant de rien! Si vous êtes chef de l'administration, votre rôle est d'être au courant! Je pense que vous avez à revoir vos comportements en termes de communication avec vos ministres. Il n'est pas possible que vous ayez eu des problèmes avec Mme Fonck, que vous en ayez avec Mme Galant sur le plan de la communication, et que tout le monde trouve cela normal! On pourrait dire que vous communiquez mieux avec la presse qu'avec votre ministre parce qu'on sait très bien qu'il n'y a pas eu de fuites à sens unique!

J'en viens à la question. Je suis surpris, quand le rapport de l'Inspection des finances tombe hier, de vous voir en faire aussi peu état. Je lis, en conclusion de la page 7, que l'analyse réalisée montre que les services du SPF Mobilité et Transports ne respectent pas toujours les règles actuelles de passation des marchés publics. Vous ne devez pas être à l'aise quand on voit ce constat et les sommes affectées à des budgets Stibbe et cabinet Vanden Eynde; on est à près d'un million d'euros!

On nous a dit, dans le rapport de l'Inspection des finances, que votre département n'a pas respecté les règles sur l'ensemble de l'année 2014. Alors pouvez-vous nous dire ici, monsieur Ledoux, que depuis le début de l'année 2014, toutes les règles ont été respectées dans votre département, et donc contester le rapport de l'Inspection des finances?

Il me semble que vous devez, compte tenu du rapport de l'Inspection des finances, assumer un minimum plutôt que de rejeter la faute sur votre ministre.

01.30 Nele Lijnen (Open Vld): M. Ledoux n'a pas répondu à ma question de savoir si en nous donnant lecture du courriel du 4 novembre 2014, il n'a pas omis une phrase qui pourrait être importante. De plus, il a d'abord dit avoir donné un avis très clair au cabinet mais, ensuite, il a lui-même estimé que cet avis était sujet à interprétation.

Plusieurs courriels contredisent par ailleurs ses propos lorsqu'il affirme que les divergences d'opinion concernaient surtout le cabinet et Stibbe et qu'il n'a jamais posé de question à Stibbe. Je

zijn mail aan mevrouw Dominique Offergeld op vrijdag 19 december 2014: "À quel jeu joue Stibbe? J'ai de plus en plus le sentiment qu'ils ont leur propre agenda, comme je vous l'ai déjà dit."

De heer Ledoux is niet ingegaan op de vraag hoe hij zijn verantwoordelijkheid zal nemen teneinde lekken bij zijn administratie tegen te gaan.

01.31 Benoit Hellings (Ecolo-Groen): Mijnheer Ledoux, in een e-mail van 23 oktober 2014 die ons gisteren werd bezorgd, staat dat u een eerste ontmoeting zou hebben met advocatenkantoor Clifford Chance, dat eventueel het kabinet en de administratie zou helpen met het dossier van de vliegtuigen en het plan-Wathelet. Hebt u beslist dat het kantoor zijn medewerking zou verlenen aan andere dossiers dan de staatssteun en het geschil met de Commissie?

Uit wat u hebt gezegd blijkt dat de minister de volledige politieke verantwoordelijkheid draagt voor de keuze van het kantoor, de mandatering voor zijn opdrachten en de complete uitsluiting van uw administratie tot in juli 2014.

01.32 Georges Dallemagne (cdH): De manier waarop de heer Ducarme deze ambtenaar op de korrel neemt, is onkies.

01.33 Richard Miller (MR): De ambtenaar is hier om gehoord te worden.

01.34 Georges Dallemagne (cdH): De hoorzitting van deze voormiddag heeft veel meer aan het licht gebracht dan we al wisten.

De administratie heeft toegegeven dat ze een fout heeft gemaakt, die drie dagen later werd rechtgezet. De minister heeft niets toegegeven. Nochtans werd de wet met betrekking tot de overheidsopdrachten geschonden en werd het Parlement voorgelogen.

De administratie heeft geen mandaat uitgeschreven. Ik wil dat de minister ons een contract of orderbrief toont, zodat we kunnen nagaan wat er aan Clifford Chance werd gevraagd, en voor welk bedrag, en hoe de minister verantwoordt dat ze het dubbele van het markttaarif heeft uitgegeven voor een bedenkelijk resultaat.

Mevrouw de voorzitter, ik zou willen dat u de minister vraagt deze documenten vanmiddag mee te brengen.

Het is duidelijk dat het van in het begin niet over een opdracht voor bijstand in een geschil ging. Wat is

citerai à cet égard son courriel adressé le vendredi 19 décembre 2014 à Mme Dominique Offergeld: "À quel jeu joue Stibbe? J'ai de plus en plus le sentiment qu'ils ont leur propre agenda, comme je vous l'ai déjà dit".

M. Ledoux n'a pas répondu à la question de savoir comment il prendra ses responsabilités afin de prévenir les fuites au sein de son administration.

01.31 Benoit Hellings (Ecolo-Groen): Monsieur Ledoux, un e-mail du 23 octobre 2014, transmis hier, annonce que vous alliez rencontrer Clifford Chance pour la première fois pour éventuellement aider le cabinet et l'administration sur le dossier "Avions-Plan Wathelet". Avez-vous décidé qu'ils allaient travailler sur autre chose que "Aides d'État, contentieux avec la Commission"?

Après vous avoir entendu, la responsabilité politique incombe totalement à la ministre dans le choix du cabinet, le mandatement de ses missions et la mise à l'écart totale de votre administration jusqu'en juillet 2014.

01.32 Georges Dallemagne (cdH): M. Ducarme s'en prend à un fonctionnaire de façon inélégante.

01.33 Richard Miller (MR): Le fonctionnaire est ici pour être entendu.

01.34 Georges Dallemagne (cdH): L'audition de ce matin va au-delà de ce que nous savions.

L'administration a admis avoir commis une erreur corrigée trois jours plus tard. La ministre, non. Et pourtant la loi sur les marchés a été violée et des mensonges proférés au Parlement.

Il n'y a pas eu de mandatement de l'administration. Je souhaite que la ministre vienne avec ce qu'elle considère comme un contrat, une lettre de mission, que l'on sache ce qui a été demandé à Clifford Chance, pour quel montant et comment elle justifie un tarif horaire double du marché pour un résultat discutabile.

Madame la présidente, je souhaiterais que vous lui demandiez de venir avec ces documents cet après-midi.

Il est clair que, dès le début, ce n'est pas un marché concernant des litiges. Quelle est la réaction de

de reactie van de heer Ledoux hierop?

01.35 Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Elke misstap tegen de wet op de overheidsopdrachten is – wie ze ook maakt – problematisch. De meerderheid haalt nu agressief en selectief uit naar de heer Ledoux, maar ik vraag me af of ze straks even assertief zal zijn bij de ondervraging van de minister. Gedurende maanden heeft de heer Ledoux gevraagd om op de hoogte te worden gebracht van de werkzaamheden en de kosten. Het communicatieprobleem zat duidelijk bij de minister.

De heer Ledoux heeft uiteengezet dat er onderweg in het traject iets fundamenteels veranderd is: de missie werd namelijk gigantisch uitgebreid. Was de raming van de kostprijs die hij in september na lang aandringen gekregen had, daarvan het eerste signaal of had hij daarvan al eerder aanwijzingen gezien?

01.36 Jean-Marc Nollet (Ecolo-Groen): De heer Ducarme nagelt de verkeerden aan het kruis als hij zegt dat de administratie de schuld draagt van de communicatieproblemen tussen kabinet en administratie. De heer Ledoux heeft herhaaldelijk gevraagd hoe het zat met de facturen, en heeft geen antwoord gekregen van het kabinet.

Het probleem was al gesignaleerd in 2014. In januari vroeg ik minister Galant hoe zij de rapporten van de Inspectie van financiën beoordeelde, en zij antwoordde toen dat de Inspectie van financiën het oordeel over de onregelmatigheden en de beslissing over mogelijke verdere maatregelen aan haar overliet. Volgens de minister heeft de voorzitter zich geenszins bezondigd aan malversaties of favoritisme, en is er zeker geen sprake van kwaadwilligheid. De Staat werd niet benadeeld.

Zijn er sindsdien nieuwe gegevens opgedoken of blijft een en ander geldig?

01.37 Marco Van Hees (PTB-GO!): Als de heer Ledoux vandaag al met een ei zit, in wat voor nauwe schoentjes moet mevrouw Galant dan al niet zitten? Kort samengevat kiest het kabinet van minister Galant voor Clifford zonder klaarblijkelijke reden, zijn de regels duidelijk en heeft het kabinet die niet gerespecteerd. Er werd geen contract gesloten of men houdt het onder de tafel, de opdracht van Clifford werd heimelijk uitgebreid tot de vliegwet, de uitgaven aan honoraria en facturen werden maandenlang verdoezeld en ten slotte moet

M. Ledoux à ce sujet?

01.35 Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Toute infraction à la loi sur les marchés publics pose problème, peu importe qui est le contrevenant. La majorité prend à partie M. Ledoux non sans une certaine agressivité et en sortant malicieusement de leur contexte certains de ses propos. Je me demande s'ils feront preuve d'autant d'aplomb quand ce sera au tour de la ministre d'être mise sur le gril. Pendant plusieurs mois, M. Ledoux a demandé au cabinet Galant de l'informer de ses activités et de leur coût. C'est clairement du côté de la ministre qu'un problème de communication s'est posé.

M. Ledoux a expliqué qu'à un moment donné, les choses ont pris une tout autre tournure, la mission prenant brusquement des proportions gigantesques. L'estimation du coût qu'il a obtenue en septembre après avoir insisté très longuement en a-t-il constitué un signe prémonitoire ou en avait-il déjà entr'aperçu l'un ou l'autre indice?

01.36 Jean-Marc Nollet (Ecolo-Groen): M. Ducarme fait un procès déplacé en prétendant que les problèmes de communication entre le cabinet et l'administration sont le fait de l'administration. M. Ledoux demande plusieurs fois ce qu'il en est des factures, sans réponse du cabinet.

En 2014, le problème avait déjà été signalé. En janvier, je demandais à Mme Galant quelle était son évaluation des rapports de l'Inspection des finances et elle me répondait que celle-ci lui avait laissé le soin d'apprécier les irrégularités et de décider des suites à leur donner. Selon la ministre, le président n'a commis aucune malveillance, malversation et ne s'est pas rendu coupable de favoritisme, l'État n'a pas été lésé.

Depuis lors, de nouveaux éléments sont-ils apparus ou cela reste-t-il valable?

01.37 Marco Van Hees (PTB-GO!): Si M. Ledoux ne doit pas être à l'aise aujourd'hui, que dire de Mme Galant? En résumé, le cabinet Galant choisit Clifford sans motif affiché, les règles étaient claires et le cabinet ne les a pas respectées, il n'y a pas de contrat ou on le cache, la mission de Clifford a été étendue en secret à la loi aérienne, le coût des honoraires et les factures ont été cachés pendant des mois et, enfin, il faut reprendre du début la rédaction de la loi aérienne.

het werk met betrekking tot het opstellen van de vliegwet helemaal worden overgedaan.

01.38 Wouter Raskin (N-VA): De heer Ledoux is kritisch over het kabinet en de minister. Hij vraagt respect en transparantie en hij wil niet dat verantwoordelijkheden worden afgeschoven. Hij wil ook toegang tot meer informatie dan vandaag het geval is. Ik vraag me wel af of al die signalen het vertrouwen niet ernstig ondergraven en of zijn wantrouwen niet net veroorzaakt wat hij aanklaagt.

De juridische beschrijving van de zaak blijft een delicate kwestie die niet eenduidig te interpreteren is. Dit is misschien het moment om voor eens en altijd duidelijkheid te scheppen en alle dubbelzinnigheden weg te werken.

Ik kan mij niet van de indruk ontdoen dat het spel dat hier vandaag door de oppositiepartijen wordt gespeeld, erop gericht is om de nieuwe vliegwet te ondermijnen.

01.39 Vanessa Matz (cdH): Dat men de parlementaire controle die wij uitoefenen op ondoorzichtige, illegale praktijken een "spel" noemt, vind ik betreurenswaardig. Het verbaast me dat de N-VA, de apostel van het behoorlijke bestuur, zich hiertoe leent.

Wij vragen dat alle stukken vanmiddag beschikbaar zijn, om te voorkomen dat er een ander spelletje gespeeld wordt!

De **voorzitter:** Dat verzoek moet aan de Kamervoorzitter gericht worden.

01.40 Laurent Ledoux (Nederlands): Aan Belgocontrol vragen wij niet alleen financiële transparantie. We krijgen immers geen toegang tot essentiële data waardoor we kunnen nagaan of de vluchten effectief verlopen zoals het hoort. We krijgen hiervoor geen enkel gehoor bij Belgocontrol. Het is niet zo dat het kabinet ons belemmert, maar het heeft ons ook nog niet geholpen. Wij willen alleen maar in de mogelijkheid gesteld worden om onze wettelijke opdracht uit te kunnen voeren.

(Frans) Mijnheer Ducarme, ik kan zeker nog wat van u leren op het stuk van communicatie. Ik ben niet trots op wat er in het rapport van de Inspectie van financiën staat. De inspectie legt een aantal tekortkomingen bloot en zegt dat wij de oude wet hebben toegepast, en niet de vigerende wetgeving. Wij staan ten dienste van de regering en van het algemeen belang, maar dat belet niet dat wij ook

01.38 Wouter Raskin (N-VA): M. Ledoux se montre critique vis-à-vis du cabinet et de la ministre. Il demande du respect et de la transparence et refuse que certains s'exonèrent de leurs responsabilités. Il veut également avoir accès à davantage d'informations qu'aujourd'hui. Je me demande toutefois si tous ces signaux ne sont pas de nature à saper gravement la confiance mutuelle et si la méfiance dont il fait preuve ne serait pas justement à l'origine des faits qu'il dénonce.

La description juridique de l'affaire demeure une question délicate et sujette à diverses interprétations. Peut-être le moment est-il venu de faire la clarté une fois pour toutes et de lever toutes les ambiguïtés.

Je ne puis me défaire de l'impression que le jeu auquel se livrent ici aujourd'hui les partis d'opposition est destiné à miner la nouvelle loi sur la dispersion des vols.

01.39 Vanessa Matz (cdH): Il est malheureux de qualifier de "jeu" le contrôle parlementaire que nous exerçons sur des actes illégaux, posés dans l'opacité. Je suis étonnée d'entendre la N-VA, chantre de la bonne gouvernance, s'exprimer ainsi.

Nous demandons que l'ensemble des pièces soient disponibles cet après-midi afin d'éviter un autre petit jeu!

La **présidente:** La demande doit être adressée au président de la Chambre!

01.40 Laurent Ledoux (en néerlandais): Notre demande à l'égard de Belgocontrol va au-delà de la simple transparence financière. En effet, nous n'avons pas accès aux données essentielles nous permettant de vérifier le bon déroulement des vols et Belgocontrol reste indifférent à nos requêtes cet égard. Je n'accuserai pas le cabinet de nous empêcher de remplir notre fonction, mais il ne nous y a pas non plus aidés. Nous voudrions simplement avoir la possibilité d'accomplir notre mission légale.

(En français) Monsieur Ducarme, j'ai sûrement des leçons à prendre de vous en termes de communication. En ce qui concerne le rapport de l'Inspection des finances, je n'en suis pas fier. L'Inspection des finances pointe des manquements et dit que nous avons appliqué l'ancienne loi au lieu de la législation actuelle. Nous sommes au service du gouvernement et de l'intérêt général, ce qui

interpretatiefouten kunnen maken. Het is niet zinvol om een schuldige te zoeken: de schuldigen zitten voor u. Ik ben hun baas, en ik neem die verantwoordelijkheid op!

Mijn diensten en ik zullen lering trekken uit dit alles, en de gepaste maatregelen nemen, zoals ik aangegeven heb.

(Nederlands) Wij waarderen de diensten die het kantoor Stibbe levert, alleen hadden we twijfels bij de aanpak van een specifiek dossier. Meer niet.

We kunnen de lekken proberen op te sporen, maar hoe? Binnen mijn eigen diensten heb ik daarvoor alvast de middelen niet. Lekken komen er overigens vooral wanneer mensen denken dat er iets verkeerd gaat.

(Frans) In een mail van 23 oktober zou volgens Clifford Chance vermeld worden dat het advocatenkantoor op de vliegwet gezet werd. Wij wisten niet aan welke dossiers Clifford Chance in 2015 werkte. Wij hebben die vraag herhaaldelijk aan het kabinet gesteld.

01.41 Georges Dallemagne (cdH): In de mail van Clifford is er sprake van de vluchten boven Brussel en het plan-Wathelet. Clifford had de opdracht al op 23 oktober. Een adviesopdracht werd uitgebreid tot een opdracht voor bijstand in een geschil, niet omgekeerd: Clifford werd van in het begin om advies gevraagd.

Voorzitter: mevrouw Karine Lalieux.

01.42 Laurent Ledoux *(Frans)*: Mijn gesprek met de heer Remy op 23 oktober heeft maar 3 minuten en 16 seconden geduurd. Het was alleen de bedoeling om een afspraak te maken.

Wij dachten dat het over steun voor luchtvaartmaatschappijen en de vluchten boven Brussel ging, maar enkel uit het oogpunt van eventuele bijstand bij geschillen. Meer kan ik daarover in dit stadium niet zeggen.

(Nederlands) Wij wisten niet of er een uitbreiding zou komen.

(Frans) Wij hebben geen antwoord gekregen op al onze vragen. In mails is er sprake van de vragen die intern zijn gerezen bij de FOD – bij de verantwoordelijke voor de begroting, de verantwoordelijke voor de juridische zaken en bij mezelf – over het feit dat we nog altijd niet weten

n'empêche pas que nous puissions faire des erreurs d'interprétation. Il n'est pas utile de chercher des coupables; ils sont devant vous. Je suis le patron, j'assume!

Avec mes services, on va tirer les enseignements qui s'imposent et prendre des mesures comme je l'ai indiqué.

(En néerlandais) Nous apprécions les services fournis par le cabinet Stibbe; nous avons seulement des doutes quant à l'approche d'un dossier spécifique. Rien de plus.

Nous pouvons essayer de détecter les fuites, mais comment s'y prendre? Je n'en ai en tout cas pas les moyens au sein de mes propres services. Des fuites surviennent d'ailleurs surtout lorsque certaines personnes estiment qu'il y a des dysfonctionnements.

(En français) Selon Clifford Chance, dans un mail du 23 octobre, il serait fait état que ce dernier travaille sur la *vliegwet*. Nous n'avons aucune idée des dossiers sur lesquels travaillait Clifford Chance en 2015. Nous avons posé la question à plusieurs reprises au cabinet.

01.41 Georges Dallemagne (cdH): Le mail de Clifford fait état de la question du survol et du plan Wathelet. Dès le 23 octobre, le cabinet Clifford était mandaté. Il n'est pas question d'une extension d'un marché de litige à un marché de conseil, mais de l'inverse: dès le départ, des conseils sont demandés à Clifford.

Présidente: Mme Karine Lalieux.

01.42 Laurent Ledoux *(en français)*: Le 23 octobre, ma conversation avec M^e Remy n'a duré que 3 minutes 16 secondes. Il n'était question que d'une prise de rendez-vous.

Pour nous, cela concernait les aides à apporter aux compagnies aériennes et le survol de Bruxelles, mais simplement en vue de leur éventuelle aide au niveau des litiges. C'est tout ce que je peux dire à ce stade.

(En néerlandais) Nous ne savions pas si une extension de la mission allait être décidée.

(En français) Nous n'avons pas reçu de réponse à toutes nos demandes. Des mails évoquent le questionnement interne au SPF (entre le responsable du budget, le responsable juridique et moi-même) sur le fait que nous ne savons toujours pas ce qu'il en est. Y a-t-il eu des contacts verbaux

hoe de vork in de steel zit. Was er mondeling contact met bepaalde medewerkers van de administratie? Ik weet het niet. avec certains membres de l'administration? Je ne le sais pas.

(Nederlands) Ik herhaal nogmaals: als er transparantie is, kunnen we altijd samenwerken! *(En néerlandais)* Je le répète encore une fois: la coopération reste possible pour autant que la transparence soit garantie!

De openbare vergadering wordt gesloten om 13.15 uur. *La réunion publique est levée à 13 h 15.*